

شورا

عدد ۲۳ * سنه ۱۹۱۰

محرری: رضا الدین بہ فخر الدین
ناشر لری: محمد ساکر و محمد زاہد رامینفلر

مندرجہ سی :

غراف لیف نیقولایویچ

طالستوی بتون دینانگ
بیوک ادب و فیلسوفلرنین .

استقبال . نور علی

زادہ غیاث الدین حسنی .

حکمت اسلامیه VI .

عبدالقیوم بھمانی .

بزنگ تل (حسن افندیگہ جواب)

ہادی آطلسف .

اڭ الوغ ترک - تاتار

داهیسیئہ یادگار . ع . ف .

اوبالر و قورغانلر .

حنیف و بسی . ح . مقصودف .

علم کلام درس لری

خصوصندہ (حسن افندیگہ)

ذاکر القادری .

اورطہ آسیادہ ایسکی

آثار نفیسہ . ع . ف .

افیون حقندہ .

(ابراہیم میرزا تیرغولف

درسی) . ع . ف .

تربیہ و تعلیم . « تبصرہ »

احمد جان مصطفی . « تعلیم »

معلم یوسف شرقی . « علم حال

درسی » (ترکیجہ دن ترجمہ) . ع .

مراسلہ و مخابرہ .

استرلیتاما، قراسنی اوفیمسکی،

خیمہ، قزباچار، پیرونسک،

غولجہ، قاپال، المست

ولود زادن .

تقریض . عملی علم حال،

اسامی کتب، معلم صرف

لسان العرب، احمد بای، عربی

املا قاعلاری، ترکی خطبہ لری .

ادبیات . « یالغزلقدہ » . ع . د .

اشعار . چداہلق ہم تلہک،

کوز، لاجبی نوبابر، قوشلرغہ،

کوکلیمہ، ایر یاخود ایرلک،

اولہرگہ باتقان آنا .

حکایہ . « فویاش قاراب طورا

ایدی » ش . ک .

لطائف .

حرمتلو اوقوچپارغە مراجعت .

يوغالمق وئلى اولمقدن امين اولسون ايچون ديه اوچونچى چك «آثار» مسوده سيني الوغ كىتبخانه لردن برينه بيارر ايچون حاضرلندىكمنى بيلوب بعض بر غيرتلى ذانلر: «بويله ايتمك موافق دگل، بز اوز آرامزده آچه جوشوب اوز صرفهز ايله باصدره مز» ديديلر وبو كوندن چاره سینه كرديلر . غير محسوب بر مانع ظهور ايتماسه انشاء الله تيزدن باصلور .

اڭ باشده ۱۲۹۱ - ۱۸۷۴ ده وفات اولان شيخ على تونتارى حضرتلرى نرجه سى يازلمش و آندن صوڭ وفات نوبتلرى ايله اوزمزگه معلوم اولان ذانلر درج ايدلمش لردر . كىتابىڭ جىمى مساعده ايتسه اوشبو يىللرده وفات اولان ذانلر هم بوجلدكە كررلر ناكاه پك زورغە كىتمك لازم كلسه البته مقدمراك يىللرده توفتالور .

يوقاريدە مذكور اولان ۱۸۷۴ نچى تاريخدن صوڭ وفات اولان عالمر، دين و ملت يولنده قلملرى ياكە لسانلرى و ياخود بايلق و آچه لرى ايله خدمت ايدوچيلرنىڭ (كرك ايرلر و كرك خاتونلردن اولسون) نرجه لرىنى يازوب يباروچيلر اولسه ممنونلك ايله قبول اولنور و وفات يىللرى نوبتى ايله درج ايدلنور لر . چىتدن يازنوب يبارلمش بويله نرجه حاللرنىڭ بزم ايلككن يازمش اولد يغمز نرسه لرنى دخى ده تفصيل و تصحيح ياكە درستلدىرىنى تاكيد قىلور ايچون زور فائده سى اولور .

كىتاب ، كىله چك محرم باشلرنده باصلا باشلا - نورغە فرض قىلندىغى ايچون بو طوغروده اولان مكتوبلر و معلومات اوشبو ۱۹۱۰ نچى يل ۲۰ نچى دىكابردن صوڭقه قالمازغە توشلى .

بو يرده شونى ايتوب كىتسهك شايد ضرر اولماز : بو كىتاب ، صانوب كسب قىلمق قصدى ايله دگل بلكه بر قدر اولسه ده نسخه سىنى كوبايتمك نىتى ايله گنه باصلنه چقدر . شونىڭ ايچون صانلق نسخه سى غايت آز وشول نىستده حقى قيمت اولور .

رضاء الدىن به خى الدىن

۲۸ نچى نوياىر ۱۹۱۰ سنه . اورنبورغ .

تاتارچه توگل ، توركيچه .

محترم «شورا» مجموعه سى محررى جنابلرى ! مينم شو كچكنه التماسى «شورا» نىڭ قاينە درج ايتوب قويوڭزنى اوتنه من .

ايتكى زمانلرده غى يازوچيلرغە ، سوزده يوق . اولرنىڭ خدای روحلرن شاد فلسون . بو زمانىغى يازوچيلرنىڭ كوبلرى اوزلرن «تاتار» ، سوزلرن «تاتارچه» ساناب ماتاشالر . اوزلرنچە : روسيه ده غى يگر مى ميليون مسلماننى «تاتار ملتى» ديب يورگره - لر . ۳۰ الفبا ، ۴۱ تجويد اوستىنه ۲۹ تاريخ انبىا قوشوب شوڭه «تاتار ادبىياتى» ديب آت قوياىر . كشى نىڭ اوزينه قاپقا ، قولينه قاراول بولور حال يوق . نيچك بله - شولاى يازادر .

«شورا» اداره سى بلتر شاو توركيچه بر مقاله يازوغە اونده دى . يازديلر . شول مقاله لر بارى برگه قوشلوب «تل ياريشى مجموعه سى» اتى اوزره باصلوب چقديلر . بو مجموعه نىڭ اعلانى تورلى تورلى يليغ تركىيلر ايله باصلادر . اعلاندە «۷۰ دن ارتق تاتارچه يازلغان سوزلر» ديوله در . مين بوسوزگه اره نچىمن . چونكه ، مين هم ايكى مقاله يازسه مده «تاتارچه» توگل ، بلكه توركيچه ايديلر .

مين اوزم هم «تاتار» توگل من ، بلكه «تورك اوغلو» من . همده اوشبو دنباده ، يعنى قوباش تيره سنده سىر قلوچى توغز سياره نىڭ برى بولغان «چير» يوزنده «تاتار» اتلى بر ملت باردى ديه اعتقاد قلمايمن . مقاله يازوچيلر نلسه لر نه اشلر .

اما مينم مقاله لرمى «تاتارچه» ديه كورمه كز . «۷۰ مقاله تاتارچه ، ايكى مقاله توركيچه» ديوگه البته كونه سى سز . ايندى «تاتار» سوزندن ايرلماو مطلقا لازم بولسه مينكى لرنى قوشوب صانا - ماغاي سزلر .

كىتاب يازوچيلر بارسونلر ، «تاتار» بولسون لر . اما مين همده اون توغز ميليونده ، توغز يوز توقسان توغز مگده ، توغز يوز كشى «توركى» بولامز . والسلام .

تل ياريشى مجموعه سيغه سوز يازوچيلرنىڭ «برى» .

۱ دېكابىر ۱۹۱۰ سنه

۱۲ ذوالحججه ۱۳۲۸ سنه

شهر آدمر والوغ خادىم

غراف ليف نيقولا يويچ طالستوى

وادىدىن طش، افكار عمومىه قاشنده بيوك و مؤثر سوزلى حامى سانالورلقدىر. چىمت مملكتلرده مثلا: انگلتره، گىرمانيا كىيلرده ضىاليلر عادتده طار ملتچى بولغانده، روس ضىاليلرىنىڭ كوبسى ايدىه آليست و قوسهوپوليت (مساوات عهوميه طرفدارلرى) بولورنىڭ طالستوى اثرلرىنىڭ كوب قانشى بارلىق معلومدىر.

غراف طالستوىنىڭ نسبى: معلوم اولدىغىنە كوره، غراف طالستوىنىڭ اڭ يراق بابالرىدىن «ايندرىس» اصل نەسە بولوب ۱۳۵۳ نچى يىلدە كورچوب روسىيەنىڭ چىرنيغوف شەرىنە كىلمەش وپراواصلابەگە كروب «ليوننى» آتالمىشدر. آنىڭ بالاسىنىڭ خفدى آندىرى مسكاوگە كىلگەن و بيوك كناز واسىلى تومنى طرفىدىن «طالستوى» لقبىنى آلمىشدر.

ايندرىسدىن ۱۵ نچى بوون توبەندەگى پىتر طالستوى، اىمپراطور بيوك پىترغە، صوگرە خانونى يقاترىناغە خدمت ايتوب «غراف» لىق آلمان، صوگرە اوغلى ايوان ايل، برگە ايكىنچى پىترنىڭ غضبىنە اوغراب بجر ابيضدەغى صالاويس مناسترىندە حبسە اولنەشدر.

ايوان اوغلى آندىرىنىڭ بالاسى «ايليا» فزانده گوبىرئاتور بولوب طورغان. آنىڭ اوغلى نيقولا، فىلسوف طالستوىنىڭ آتاسىدىر.

۷ نچى نويابردە «آسناپووا» نام كچكنەگنە بر تيمر يول استانساسنده، بتون دنيانىڭ بيوك اديب و فىلسوفلرىدىن غراف طالستوى وفات ايتدى. دنياغە بو قدر تاثير ايتكان و اوز عەرنده اسمى بونىڭ قدر زور شەرت طابقان و احترام ايتلگەن بر آدمنىڭ دنياغە كىلوى نادر واقعهلردىر.

غراف ليف طالستوى ادبىيەتدەگى قونى، هر صنف خلقنىڭ احوال روحيەسى ايله مەيشتن درست و ماطور تصويردە مئلسز درجەدە يوقارى طورە ايدى. لىكن آنىڭ الوغلى بىگرەك فىلسفەسى ايلەدر. فىلسفەسى توبلى، فكلرلندە اچكى اختلاف قطعياً طابلى، بتون دنيا خلقن بر تىگز كوروب سويە، وجدان ايله عهوم فائىدەسن هر نرسەدن آلغە قويا، و آنلر يولندە قطعياً ربالانى؛ اچى ايله طشى بر بولا ايدى.

طالستوى مليت قصولرىنە اڭ زور دشمان ايدى. حكايە، مقاله و خطلرندە بو حقدە خيلى نرسەلر يازدى، اوزىنىڭ هېچ بر ملت اهلنى بولماينچە فقط «انسان» ايدىكىنى اعلان ايتدى. شول سببلى اول، بيوك فىلسوف و مورالىست (اخلاق اویره نوچى)

بهره مند ایدی.

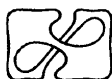
آنڭ ۱۶ باشنده یازغان خطر ندوق عقللی، جدی، صاف کوکلی ایدیکی بلنوب طورادر. آنڭ بیک یاغشی شعرلری ونصیحتلری بارد. لیف طولستوی اوز آناسن، «نه قدر آچوی کیلسده طیولا، اوزی قزارا، قاچوب جلی، لکن قطعیا قاطی سوز اینمی؛ اول یامان و قاطی سوز بلمی ایدی» دیدر. اول علمی و آکلاوی ایله زمانی خانولرنندن کوب بوقاری طورسه ده بونڭ ایله افنخار ایتمه مش، بلکه بونی باشقه لرغه سیزدرمه سکه طرشمشدر.

ماریا ایرده ۹ یل طورغاچ بر نیچه بالا (بو جهل دن، یاش بارملق لیف نبقولای بیجینی) یتیم قالدیرمشدر. یتیم طالستوی اوز یبڭ یراق آپاسی برغولسقا یا تربیه سنده اوسدی. طالستوی ده غی ناموس، حر فکر و بالالارغه محبت آتاسندن سرایت ایتکان ایسه، هر کیمگه محبت ایله فاراو اوشبو مرپه سندن، طوری سوزلیک و ثبات آنی اوقونقان ره سسل نام نسه دن آلمشدر. بو اوچ کشینڭ غرافی طالستوی غه یاغشی تأثیرلری شول قدر زور بولمشدرکه، طولستوی رومانلرنده غی الڭ یاغشی تیپلر آنلرغه قارالوب یاصالمشدر.

لیف ۹ باشنده ایکن آناسی اولدی. طالستوی ده آتاسینڭ طوتاسی غرافینه اوستین سا کین قولنده قالدی. بو مارچا فوق العاده دیندار بولوب بتون ملکن محتاج لرغه طاراتا ایدی. اول طولستوی غه دیندارلق روحی بیردی. ۱۸۴۱ نهی یلده اولده اولگاچ ۱۳- یاشار طالستوی قزان آلپاوتی یوشقو و اولدی. طالستوی لر بونده ۵ یل طور دبلر. ۱۸۴۲ ده لیف طالستوی عرب، ترک و تاتار تللرن اوقورغه کر- یشوب ۱۸۴۴ ده بیک فیونلق ایله امتحان طوتوب قزان دارالفنوننیڭ السنه شر قیه شعبه سنه کردی.

آخری وار.

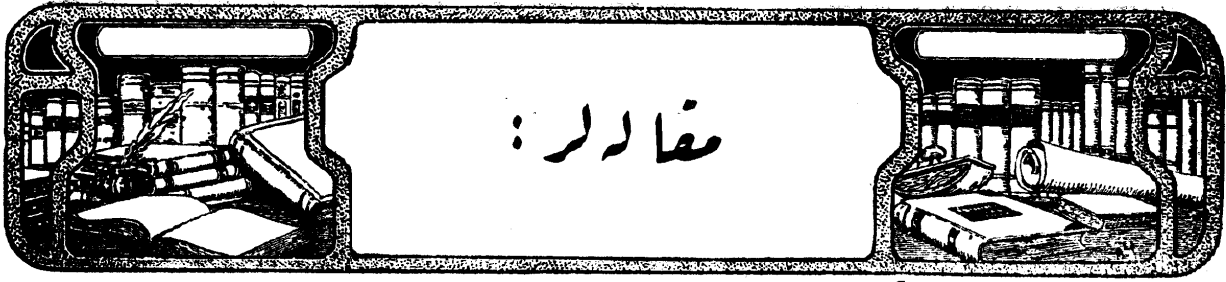
ع. ف.

نبقولای طالستوی ۱۷۹۷ ده طوغدی و آتا- آناسنه قاریشوب عسکرگه خدمت که کردی. ۱۸۱۲-۱۸۱۴ لرده ناپالیون ایله صوغش لرغه اشتراک ایدی؛ لکن هیچ بره وگه فائده سز برگه یوز مکلر چه قانلر تو- گولگانلکنی، نه قدر ماللر اهرم ایتلگانلکنی کوروب عسکرلکدن کوکلی صووندی، استعفا ایتوب اول اشاری ایله مشغول بولدی. اوقومشلی، فوق العاده یومشاق طبیعتلی، اوز یبڭ قنلرینه (کریستیا- نلرینه) هیچ وقت قول ایله حکم ایندرمی طورغان کشی ایدی. آنڭ حقنده لیف نبقولای بیج بوبله آیتهدر:

«بوش وقتلرنده بالالرنی جیوب کتاب اوقی ایدی؛ تاریخ و علوم طبیعیه حقنده، فرانسوز ادبیاتنه تعلقی کوب کتاب جیدی. حاضرگی معناسی ایله لیپیرال بولماسه ده ۱۸۱۳ - ۱۴ - ۱۵ نهی یلر ده غی بیوک آدم لرنڭ کوبسی کبی، ایمپراطور بر نهی آلکساندرنڭ صوڭ زماننده، بر نهی نبقولای زماننده ده حکومت خدمتنده بولونی اوز یبڭ شانینه لائق طابمادی» دیهدر.

حسرتلی و تیره ن کوزلی نبقولای ایلیج بالالرن بیک سوپه، هر وقت یانلرینه کروب سوپه، سوپله شه، آنلرنڭ اوقولرینه، عقللی سوزلرینه چیکدن طش شادلانا ایدی. آتالرنندن کوب میراث، لکن میراثندن کوب بره ک بورچ قالغان ایدی؛ فقط زمانیڭ الڭ بای مأمورلرنندن گینیرال کناز و الفونسکی نڭ ماریه نام فزن آلوب آنڭ ایپینییه - سنده راحت راحت کیچندی. غراف لیف طولستوی بر اثرنده آتاسی حقنده: «آنی بیک سوپه ایدم، لکن سوپووم نه قدر قوتلی ایدیکنی اول اولگانچه بله گان ایدم» دیدر. زمانینڭ علماسندن سانالورلق گینیرال و الفونسکی بر دن بر قزینڭ «باشقه قز کبی گنه» بولوون تل میچه آنڭ تربیه سنه بیک کوب اجتهاد صرف ایدی. ماربا کیاوگه چققانده مکمل روشده موزیقادن طش، دورت تلده سوپله شه و یازیشا بل، زماننده قزلر ایچون کرکلی سانالماغان کوب فنلردن

مقاله‌ها:

استقبال!

(عینا)

بر ملت بر قودکه، استقبالنی آتیسنی دوشونماز، بلکه حالیل محیطیل حسبجالتنی ایدر، مطلقا او ملت او قوم، بر اضمهلاله، بر مهلکه یه یوارلنمکه و سور ونمکه دیمکدر. بر ملت دگل بلکه بر شخص یارین نه اوله چغنی و نه یاپه چغنی دوشونمازه و فردای آینده سی استکمال اسبابنی تهیی ایتمزسه او شخصک اهمیت انسانیه سی پک محدود فالور. ایشته، بز مسلمانلرک بوکون دوشدیکمز ورطه فلاکت، یوارلنمکه اولدیغمز دوره انحطاط؛ هپ اوشعشعه دارماضیمزده کچیردیکمز تفکرات و تأملات مستقبلدن آزاده اولان ادوار سینه‌ناک نتیجه طبیعیه سیدر. بز، معاشر اسلام وقتیله غم آتی، اندیشه استقبالده بولنمش اولسه ایدک البته بوکون بوصنه فجیع زاردن کندیمز میبرا بولمش اولور ایدک. فقط هیهاتکه ماضی و مضارعمز صرف کندی شخصمز ایله طلوع و غروب ایتمش، بر تحسسات استقبالیه نسیمی وجدان قلبمزدن هبوب ایدهرک تعریکاتده بولنمه مشدر.

ایشته او ماضی ماضیمز بوکون بزه بر چوق عبر مؤثرهیی معنوی دروس قیمتدار برافمشدر. بز او ماضی مشعشعی، او اسلاف محترمی تخطر ایندیکمز وقت، بر صدای هانقی: «ای او ماضی و اسلافک احفادی اولان اسلام! سن، نفسکدن، شخصکدن، حالکدن، موقعکدن اول احفادیکی دوشون! بتون موجودیتکی استقبال و آتی ایچون حصر ایت! زیرا، سنک فالدیغک بو ایام ظلام هپ اسلافکک غم آتیدن معرا کچیردیکاری اعصارک تحفه زهرنا کبیر» دیه وجدان قلبی نارمار ایدیور.

بناء علیه بز بوکون یالکیز شخصه‌می، نفسه‌می دوشونمیه‌رک استقبالی غوغای آتیی ده دوشونه‌لم. بالخاصه آرامزده جریان ایتمکه اولان، بر طانم احوالات مؤسفه‌ناک اوکئی آلامکه بر کون استقبالمز ایچون بر ضرر ابراث ایتماسون! بو کون طوغریدن طوغری روحه‌ده صیحعی روح اسلامینه‌تماس ایتمکه اولان وقوعات مؤسفه‌ناک ازله‌سی ایچون تسریع حرکتده بوله‌لمکه بر کون بر وخامت غیر منتظره قارشوسنده بولنمیه‌لم. چونکه بز ارباب ایمان، بونچه ذلتک، بونچه فلاکتک تمادی توالیسندن آنچق استقبالی، آتی دوشونمکه و او استقبالی تهیی ایتمکه تسلی یاب اولورز. بز فوز، فلاحه‌می یالکیز استقبالک کوریورز. استقبال ایچون یشایورز. اگر استقبال اولمامش اولسه ایدی بز م ایچون بو حیات الیمک لزومی قالمازدی. جناب ذوالانتقامک بزه بخش ایده‌چکی آتی مشعشعی، استقبال ایچون بز معاشر اسلام اوامر جلیله ربانیه و تعلیمات نبویه اوزرینه اتفاق، اتحاد ایده‌لم. بو مسلك اساسیمز اوزرینه یکوجود اوله‌رق حرکت ایده‌لم. شو مسلك مقدسی هر درلو سو تفهومات، تعصباتدن آزاده، وارسته بر عروة الوثقی بیله‌لم.

چونکه بو مقدس دینمز بزی سیلاب وحشتدن، ظلام جهلدن قورتاردیغی کبی مطلقا بر کون معروض فالدیغمز شو پریشان ادوارمزدن ده ساحه سلامتیه چیقاره‌چقدر، بونی هپه‌ر قطعی اوله‌رق اعتقاد ایتمیلیز. فقط نه‌دن کیزلبه‌لم نه‌دن اعتراف ایتمیه‌لم: استقبال عالم اسلامچه پک بیوک علاقه‌سی بولنان بو اعتقاد، هنوز صورت قطعیه و عهومی‌بده میدان بوله‌مامشدر. بالخاصه قسم منوره‌مزچه بر مابینت افکار حاصل ایدلمشدر. اوت؛ نجات اسلام، استقبال اسلام،

بر چوق حادثاتك ميدان ايتمسي احتمالدن بك بعيد دگلدر. بويله منافرت متواليه نك عاقبتى وخيم اولديغنه تاريخ شاهد يمزدر. مدنيت، بشرينى بر چوق فلا كتلره سوق ايتمشدر. كرك اسلاميتك و كرك شريعتك كچرمش و كچرمكده اولديغى ونوعات مدنیه دن عبرت آلمليزكه استقبالمزى هر درلو مصيبتلردن آراده بولندرم.

ايشته دون يانى باشمزده بتون صفعاتنى تدقيق ايدهر ك كچيرديكمز پورتكيزليلرك تبديلات فكريه و حسيه لرى بزه غايت واضح عبرتلىر بخش ايتمشدر. عرب و اسلام فانلريله پرورده اولان او ديندار متعصب پورتكيز احفادى نه ياپيور؟ اصلاح مملكت نامنه ياپديغى برنجى اجرائتى نهدر؟ اوتهدن برى نلعين، تكفيرلرى و افاروزلريله مملكتنى، قوميتى تهديدده بولنان رؤساي روحانيه يى مملكتندن طرد ايتمك دگاميدر؟ كليسا، مناسترلىر بر عبادتخانه دگلده بر مجمع، بر تياتر، بر دهپو اوله رق طانيه مش دگاميدر؟ مرا كز روحانيه ايله قطع مناسبات ايتمك دگاميدر؟

بوندن بر عصر مقدم او ديندار پورتكيزليلر بو كونگى اجرائتلىرىنى رؤبالرنده كورمش اولسه لار ايدى استغفارلى ايچون يتمش مرتبه پاپاسك آياقلىرى آلتنده سجه اينرلردى. ده ا بيلم نه لر پاپارلردى. فقط، بو كون مدنيتك تعليمات وجدان خراشنى تقديس ايدهر ك بر كونلر منسوبيتله مفتخر بولندقلرى دينى آياقلىر آلتنه آلديلر، اربابنى مملكتدن طرد و اخراجنه قدر جسارت ياب اولديلر.

پورتكيزليلرى بو قدر اجرائته مجبور ايدن اسباب نه ايدى؟ عجباً منسوب بولندقلرى دينك باطل اولديغنى آكلادقلرندن، هدايت ربانيه به مظهر بيتياب اولدقلرندى بو اجرائته بيلنديلر؟ خير! پورتكيزليلرى بو اجرائته سائق، هيچ شبيهه بوفكه رؤساي دين طرفندن ايديلن ارتكابات، هر شيدنه اولان مداخلة تعصبات، كيفى اوله رق اورته به آتيلن تلعيقات، تكفير اتدر. قوميتى، حال افتراقه دوشورملر بدر.

دين ميينه تمسكه وجود پزير اوله چق فكري، بر قسم كنجلر يمز چه، متفكر يمز چه، منور يمز چه قبول اولنمه مشدر.

ايشته سرا وار تامل، تفكر اولان حاله مزو استقبالمز چه بر طاقم هرج، مر جله حصوله كتوره چك اولان اوضاعمز بورا سيذر. بويله بر فكرك توسيع دائره ايتمسي بز مسلمانلرك فوز و فلاح مستقبلمه مزى دائما تهديدده بولندر. فقط بويله واضح، آچق بر حقيقت، نهدن مبايذت افكاره سببيت ويرمشدر، نهدن تشنت امتى موجب اولمشدر.

فقط بو حقيقت، هيچ بر وقت اختلاف افكار، تشنت امته سببيت ويرمه مشدر و ويرمه به چكدر. بو حقيقتى هر مسلمانك صميم قلبنده جايجير بولنديغنى ناصيه درخشاننده اوقويه بيليرسكز. فقط، تأسف اولنوركه رؤساي دين طرفندن كوريلن تعصبات مفرطانه احوالات ظاهر پرستانه اوقلوب امته جايجير بولنان اعتقادات محسنه يى تزلزله اوغراتمشدر. حبه يى فبه، ذره يى كره اوله رق تلقى، و بويله چه حدسز حسابسز تكفير، تلعيقلر نتيجه سى اولان هر تشنت، هر اختلاف حصول بولمشدر. انتاج ايتك چكى نتايج مهمه استقباليه در پيش خاطر اولنميه رق رؤساي دين طرفندن بونك كى بر چوق خطا لر وقوع بولمش و كتله اسلامى تزلزلاته اوغراتمشدر. عالم اسلامك بويله پریشان اوله رق قالمسنة و ايدى اعدايه مسلط اولمسنه، وحدت اسلاميه نك اخلاصه يكد يگريزه روا كورديكمز تكفيرات، تلعيقاتك بك بيوك ياردمى اولمشدر. بالخاصه ترقى و تعالى اسلاميه به اولان ضربه نتيجه سى، انسانك خاطر ينه كلد كچه چكلىرى پارچه پارچه اوليور. هله اتعاد اسلامى وجود ناپزير بر حاله كتورمشدر. آرامزده القا ايتديكى بغض، عداوت، اقوام مختلفه اسلاميه يى دگل، قوملى، عشيرتلىرى، عائله لرى يكد يكرندن جدا ايتمشدر. معاذ الله! گر بو احوال مز بويله چه دوام ايده چك اولورسه عالم اسلامى بيوك بر تهلكيه معروض برافمش اولورز. با خصوص تبديل ازمنه، تبديل افكارى موجب اولديغندن بين الاسلام

بر برودت و خبیثه نك كوندن كون تزايدندن باشقه
بر شی حاصل ایدمهز . بین الاسلام بویله برودتلك
حكومه ما اولماسی هیچ بروقت استقبال اسلام ایچون
ایی بر نتیجه ویره ماز .

حالبوکه اسلامیتك هر درلو موفقیاتنی رأس کارده
علمای ذوی الاحتراملر بولنمقلریله حصول بولمشدر .
تاریخ اسلامی آراشدریکمز ، هانکه ترفیات اسلامیه
علمادن باشقه ، علمادن آزاده اولهرق ساحه کائناتده
تجلی یاب اولمشدر ؟ اسلام خلیفه لری ، حکمدار لری ،
مجاهد لری ، قوماندان لری خلاصه بتون اعظم اسلامیه نك
مبدأ حرکاتنی تتبع ایدمه چك اولورسكز مطلقا علمای
کرامی رهبر اولهرق کوررسكز .

بز معاشر اسلام ، علما ایله ظفریاب جهان
اولدق ، علما ایله هر درلو صفحاتی کچیردك ، هیچ
بر وقت علمادن آیریلمدق . بوندنصگرده کوره چکمز
هر درلو احوالی بینه علما ایله کوره چکمز استقبالده
علما ایله حرکت ایله چکمز . بناء علیه علمای ذوی الاحترام
حضراتی ده اسلامیتك بر عضو مهمی اولان ترقی پروران
امتی ، بر طاقم سؤ تفهیمات نتیجه سی اولهرق کندیلرندن
دلخون ایتمه سونلر ؛ بین الاسلام تکرار بر افتراق
مردودك حدوئنه سببیت ویرماسونلر . چونکه بو افتراقك
ازاله و ادامه سی بوکون حضرات علما النده در .

بتون موجودیتلریله دین ، ملت اسلامیه نك
حیثیت ووطن اسلامیه نك سلامتی واستخلاصی اوغرینك
کندیلرینی قربان ایتمش ، سلطنتلردن دهامعلا بر
موقع ممتاز دیه تلقی ایدن ، منورینمزه فارشو علمانك
روا کوردکاری تلعیات و تکفیرات نهایت بولورسه
امین اوله امکه دین و دنیاچه ترقی و تعالی بولدی ؛
استقبالك رفاه ، سعادت قاپولری بزه ، بز مسلمانلره
بوکوندن آچیلماش بولنور . سنه لرچه بلسکه عصرلرچه
صگره واصل اوله چغمز ترقی و تعالی به بك آز بر زمان
ظرفنده واصل اوله چغمز . و مدنیت حاضره نك افوام بشر
اوزرینه چویرمکه اولدیغی فرلداقلردن دائما آزاده
و معرا قاله چغمز .

متفقاً دین مبینه متمسك اولان ملت اسلامیه ،

حالبوکه منسوب اولدقلری دینك اساسی بوزوق
و چورك اولدیغی خاطرلرینه بیله کلمه مشدر .

الحمد لله ثم الحمد لله ، منسوبیتیله بتون جهانه ،
بتون ذوی الادیانیه مباهمی و مفتخر بولندیغمز دین
مبین اسلامکه ، کافه تعلیمات و قوانینی پیشرو مدنیت
بشدر ، هر درلو تخریفات تخریباندن مبرا ومعلا در ،
دگل بو کونگی مدنیت سقیمه ، فرغنجی عصر مدنیتی
چکرسده نطعياً مخالف مدنیت برنك قوانینی بولنمیه چغی
وارسته بیاندر . الی یوم القیام احکام عالیه ومدنیه سیله
ابدیدر ، سرمدیدر . پیرولرینی دائما ترقی و تعالی
ایتدر . هر درلو مسئولیاندن تخلیص ایتدر . بویله
بر دینك سالکلرینی هیچ بر قوت تجزی ایتدیره ماز .
فقط ، کوکل ایسترکه بویله بر دین ایله مشرف
و مکرم بولنانلرک کرك روحانی و کرك جسمانی
برایز ، بر اثر برافه چق لکه لری ، شائبه لری بولنماسون .
معضا ترقی و تعالی بشریته خادم اولان بر دینك اربابی
هر درلو تلعیات و تکفیراندن معرا ، مبرا اولهرق
مجادله حیاتیه سنی کچیرسون .

روسیه اهالی اسلامیه سنك بیوک بعرا ننه ،
مسلمانلرک ترقی و تعالی دن اغماض عین ایتلمرینه ،
بر چوق حقسز مجادله لرینه سببیت ویرن تلعیات
و تکفیرلر ، بز مسلمانلرده نطعياً اولماسون . بخارا
علماسنك ، ترقی پرورانی معارف پرورانی وار قوتلریله
معو ، مضمحل ایتیمه چالشمالری و منورین اسلامیه نك
کفرینه بیگلر چه اصلسز ، اساسسز فتوالر حاضرله لری ،
بز مسلمانلرده نطعياً اولماسون !

چونکه دینمز بونك کبی هر درلو احوال سقیمه دن
آزاده اولان دین محمدیدر . فقط مع الاسف علمانك
منورینمزه ، متفکرینمزه ، ترقی پرورانهزه فارشو
کوسترمکه اولدقلری من غیر حد اولان حرکتلری ،
قومیت ، ملیت آراسنده زرع اینمکه اولدقلری نغم
مباینت استقبالمز چه هیچ بر وقت فال خیر اوله ماز .
چونکه علمانك ترقی ، تعالی اسلامیه فارشو بویله چه
هیچ تدقیقسز دین نامندن حرکات ممانعتکارانه ده
بولنملری بالعکس ترقی پروران کنجلرک فیلرنده

اولور، سوکندن بعضیسی بختلرینه فارشی گوزل
 تربیه آلسه لر و یخشیلر برلن صحبت فیلسه لر
 خلقلرینی اصلاح ایده رگه موفق اولورلر» دیبورلر.
 بوندهلر هر ایکسی صوابدن یراقدلر. چونکه:
 رواقیون دیدکنچه کلیسی یخشی اولوب یاوزلقنی،
 یاوزلردن غنه آلور اولسه لر، شول یاوزلر
 یاوزلقنی فایدن آلورلر؟ البته طبعاً هر برسی
 یخشی ایدی. بس اوشبوندن معلوم اولدیکه آدملر
 کلیسی طبعاً یخشی و کلیسی طبعاً یاوز دگل.

حق مذهب ایسه حکمأدن جالینوس مذهبی
 اولوب «جالینوس»: «انسانلر نك بر نوعسی طبعاً
 یخشی خلقی اولوب یاوز خلقنی اصلا قبول قیلماز
 لر. ایکنچی نوعسی ایسه: طبعاً یاوز خلقی اولوب،
 یخشیاقعه هیچ بر میل قیلمازلر. اما شونلر مابینده
 اوچنچی نوع انسانلر اولورکه: طبعاً یخشی ده، ایمانده
 دگل بلکه متوسط اولورلر. ایشته اوشبو اوچنچی
 نوع آدملر یخشی کشیلر برلن مصاحب اولسه لر
 و گوزل بر صورتده تعلیم آلسه لر یخشی اولوب
 کیتارلر. اگر بالعکس گوزل تربیه آلماسه لر و
 یخشی خلقی آدملر برلن صحبت قیلماسه لر بلکه
 بالعکس یاوزلر برلن مصاحب اولسه لر، فائده سز
 یاوز خلقی بر آدم اولوب یتشورلر. اگر بر آدم
 گوزل صورتده تربیه ایدلسه، یاوزلر فاشدرلماسه
 یخشی آدم اولوی بدیبی اولوب، حتی یرتقچ حیواننی
 ایدداشلری آراسینه کرتمای، یورنده ایتدن غیر
 نرسه برلن تربیه ایدلسه قوی کبی یواش بر مخلوق
 اولوب یرتقچ طبیعتنی تمام اونتور» دیبور.
 جالینوس ایسه اوشبو دعواسینی بر آیوبالاسنی
 یورتقه آلوب فایتوب قویلر آراسنده، ایتدن باشقه
 رزق برلن تربیه قیلوب اثبات قیلماشدر.

عبد القیوم بهمانی. «جولبات».

هیچ بر وقت، هیچ بر برده، هیچ بر مدنیتهك تحت
 تحکمنده محکوم و زبون قالماز و قالمه چقدر.
 نور علی زاده غیاث الدین حسنی. «دارالخلافة».

حکمت اسلامیه .

VI

« خلق »

خلق: فعلنی هیچ بر مشقت و کوچلاوسز
 قباودن عبارت نفسده اولغان بر حالتدر. خلق
 ایکی نوع اولوب بر نوعسی طبیعی اولور. مثلاً
 انسان، طبعاً آچوچان اولوب، غیر کشی گه اثر
 قیلمازداي بر واقعه بونی، تمام آچولاندر. و بر
 آدم، هیچ بر خوف قیلمازداي اورنده، بتونلای
 یوره گی پاراورغه یتشور. بعض بر آدم، حتی تبسم
 ایتمازلک اورنده، فقهه قوبارلر.

خلقنك ایکنچی نوعسی: عادتلمك سببلی حاصل
 اولور. بر فعل گه عادت ایدوب شونی تکرار فیلو برلن
 خلق بولوب اولور. خلق حقنده فکرلر مختلف اولوب،
 بعضیلر خلقنك بتونلای طبیعی اولمقن و بعضیلر ایسه
 بتونلای تعلیمی اولمقنی دعوی ایده رلر. لیکن حقیقت
 ایسه خلق تمام طبیعی ده دگل تعلیمی ده دگل دیمکدن
 عبارتدر. چونکه: خلق، بتونلای طبیعی اولسه
 شریعت طرفندن امر بالمعروف و نهی عن المنکر
 برلن تکلیف ایدلماز ایدی. حکمأدن رواقیون
 فرقه سی: «آدملر هر برسی اصل خلقتنده گوزل
 خلقی و یخشی اولوب دنیاغه چیقارلر، سوکره آدملر
 آراسینه فاشدفلرنده یاوز آدملر نك مجلسلری اثر
 ایدوب شول سببلی یاوزلققه ملکه حاصل قیلورلر.
 یوقسه هر آدم یاوزلرغه فاشدرمی تربیه ایدلسه
 ایدی دنیاغه یاوزلر اصلا اولماز ایدی» دیبور.
 بعضیلر: «انسان توفراق کبی بر سافل ذاندن
 خلق ایدلرکنندن اصل طبیعتلرنده یاوزلق مرکز

بر لغت كتابلرنده (مثلا Гаекинь نقنده) فارتوفيل نى
نمسه چه ديوي ده روسلر ايله نمسلر آراسنده
اورطاق بولغانلقدن در. يوقسه روسچه ايله نمسه چه
هر ايكوزى اورطاقلاشوب ياوروباده طارالغاندن
آلونغانلر. ۱۶ نچى هم ۱۷ نچى عصرلرده بهرهنكى
روسبه ده بولماغان. آنك ايك اول برنچى اولارق
باشلاب روسيه غه كيلوى : ۱۸ نچى عصرنك اولنده
پيتر بورغ غه كيلگان. روسيه خلقى آراسنده طارا-
لوى ايسه آنچق ۱۹ نچى عصرده غنه. ديهككه
روسيه خلقى آراسينه طارالودن ايكي يوز يل چاماسى،
پيتر بورغ غه ايك اول كيلوندن يوز يل چاماسى مقدم،
بهرهنكى ياوروباده Kartoffoli اسمنده جولان ايتكان.
واقعه اش شولاي بولغانده حسن على افندينك
« بهرهنكى » نى « پشكهن صوك قاردن يومارلاب
ياسالغان توب قه اوخشاب تورديغى اوچون بورونغى
بابالريمز فارتوب ديوب آتاغانلر » ديوي بيك طور
جراتليك وشونك ايله برابر تاريخ هم لغت غه زور
اعتبارسلقدن. روسلرنك Гимназия اناغان اورنا
مكتبلر نى زيملز ييه ديوب بوروچى ميشارلر،
روسلرنك ياوروباده نيچه عصرلر سياحت ايتكان
سوزنى بوزوب باصادقلى فارتوفيل سوز نى بوز-
غانلرده فارتوف ديگانلر. حتى بزك بيلوچه عربلرنك
بطاطه، تركلرنك پاتاس ديو بهرهنكى گه ويروب
يورديكلرى سوزلرده ياوروبادن آلونغان بولور غه
تيوش. چونكه بهرهنكى انگلترده طارالغانده آكا
انگليزلر Потетесь ديو اسم ويرگانلر. حسن افندي
تاغيده беренги سوز نى تحقيق لاب : « توبراق اچنك
اوسه طورغان يمشلردن برسى آمريقادن « بهرهك »
يارتى آتاسى آرقلى كيلترلدىكى مناسبت ايله بهرهنكى
آتالمشدر. روسلرده ه ايله ك حرفلرى بولغندن
беренги ديمشدر » دى .

حسن افندينك « بهرهك » دن مرادى سيبريا
ايله آمريكا آراسنده غى تركچه بهرنك روسچه
Берингъ بوغازى آتالغان بوغاز ياننده غى آتاو
بولسه، حسن افندي بو سوزنك هم ئلله نيچه طابوشماق

بزك تل.

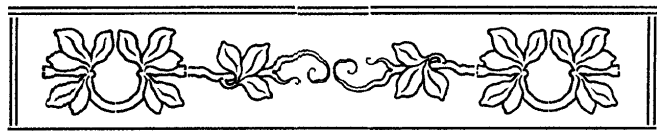
(حسن افندي گه جواب)

ايندى بز حاضر حسن افندينك « شورا » نك
۲۰ نچى نوميرنده « تل ياريشى مقاللىرى حقنده »
سرلوحه لى يازديغى بندنده گى بهرهنكى ايله فارتوب
سوز ينه كيليك. حسن على افندينك بهرهنكى ايله فارتوب نى
تحقيق لاغان سطرلر نى اونغانده « كل كيفم كل ! »
كتابنده يازلغان هر مشكل مسئله گه جواب ويروب
طوروچى بر افندي خاطر گه كيلوب ايركلى ايركسز
كولديره .

هر نرسه نك تاريخى بولغان كيك بهرهنكى نك هم
اوزينه كوره تاريخى و بيك قزق ترجمه حالى واردر.
بزك مقصود بهرهنكى ترجمه حالى يازو بولماغانلىق
سببلى بز اول حقه سوز نى اوزونايتورغه اوبلاميمز،
آلايده مسئله آپيلسون اوچون بيك قصه غنه بولسه ده
مقصود غه مقدمه اولاق سوزلر نى ذكر ايتى ياراماز.
بهرهنكى نك ۱۵ نچى عصرلر غه چاقلى آوروباده اوزى
بولماغان كيك آنك اسمى ده معلوم توكل ايندى . نبا-
تات علماسينك تحقيقنه قاراغانده آنك وطن اصليسى
جنوبى آمر يقادر. آوروباليلر آمر يقانى ضبط ايتكان
زمانلرده بهرهنكى، « چيلى » هم « پيرو » مملكتلرى
اورننده بار بولوب باشقه اورنلرده آزمازغنه طارالغان
بولغان .

بهرهنكى نى باشلاب آوروباغه ايسپانيوللر
كيلتروب آنى اوزلر نك مملكتلرى بولغان اسپانيا-
ده، يات مملكتلردن ايتالپاده طارانغانلر. ۱۶۲۳ نچى
يلده والنر رالى اسملى كشى بهرهنكى نى آمر يقادن
اوچون نچى مرتبه آلوب قايتقان. شول زمانلرده (يعنى
۱۷ نچى عصرنك اولكى يار تيسنده) بهرهنكى ياوروب-
پاده فارتوفيل Kartoffoli اسمنده يورنلگان. روسچه
هم نمسه چه بولغان Картофель شوشى ياوروباده
طارالغان Kartoffoli اسمندن آلونغان. روسچه بعض

بيان ايدولر ينى حسن افنديدن رجا ايدمهز .
 نپتون حكيم نك «علم، بحر، محيط كبير حكمنده
 بولوب انسان ديكز فرينده غى فر مسقه حكمنده در .
 فر مسقه نك ديكزندن خبرى نيچوك بولسه انسان نك
 «علم» ديكزندن خبرى شولا يغه در «ديگان
 سوزى بولمسه ايدى بز اوزمز چه بديهى حكمنده
 بولغان بو مسئله لارده سؤال طرزنده سوز سويلمهز
 ايدك . ليكن نپتون نك سوزى انصاف ايله معامله
 ايدرگه ، بورونغيده غيچه «سپن بيلمى سن مين بلام»
 ديولردن غايت احتراز فيلورغه امر ايدمه در .
 شونلقدن علم حرمتينه سؤال طرزنده معامله ايتدك .
 جوابچى هم نپتون نى اويلا ب اش كوررگه تيبوشليد .
 مادى آطلاسى .

اڭ الوغ توك - تاتار داهيسينه يادكار .

ماضيده قهرمان و داهيلرى بولوب ده آنلرنى
 ايسده طوتقان ملت دنيا بوزندن قطعيا بوغالميدر .
 بر وقت تركلر طرفندن ايزيلوب بتكان يونان كتوچى
 و بالقچيلرى ينى ينه دن حميتلى بر حكومت تشكيل
 ايتدركان و تركيه سوداسينك ياريم اوز قوللرينه
 آلدركان نرسه افلاطونلرنى ، سقراط ، اسكندر رومى
 و فيمپستوفل ، آريستيدلرنى ايسده طوتولرى و
 «پارلاق - ماضيسى بولغان نك پارلاق استقبالى بولو ،
 نيك ممكن بولماسون؟» ديه اجتهادلرى در .

پارلاق ماضيسى بولماغان ملت ده روح كوتلر
 رنگيلگى بولمى ، دها طوغروسى بولاده آلمى .
 ماضيسز چواش - چير مشلر ، ماضيلرن تمام اونوتقان
 باشقردلرده روح توشونكولگى ، آغه اميد ايله فارى
 آلمولرى همهسى بوڭا ديليدر .

فيلسوف شهير جمال الدين افغانى حضرتلرى :
 «بابالرى ايله افتخار ايتمه آلمانان ياكه ايتمه گان

وئلله نيچه خطا سويله گان بولا . زيرا ، برنچى : بهرنك ،
 بوغازى آرقلى روسيه غه بهرنگى كيلگانلگى تاريخا
 ثابت توگل (احتمال بز بيلمى طورغانمز . ليكن
 «فايسى تاريخده آندن كيلدىكى بيان ايدلگان»
 ديوكوستروينى رجا ايدمهز) . ايكنچى لب : «روسلرده
 ه ايله ك حرفلرى يوقلغندن беренги ديمشلىر»
 ديگان جمل سنده ئلله نيچه آكلاشامان طابوشمق لار
 وار . چونكه بهرنك بوغازى ايك اول ، روسيه خدمتينه
 كركان دانبالى Витусъ Берингъ طرفندن كشى
 ايديلوب شول بوغازغه روسلر طرفندن Беринговъ
 проливъ اسمى و يرلگان . مشهور بيرينغ نك بيك كوب
 زور جفالر كوردكن صوك ۱۷۴۱ نچى يلده آنده
 وفات ايتدىكى آناوغه هم روسلر O. B. ديو اسم
 ويرگانلر . شول «بيرينغ» سوزى صوكره باشقه
 مملكتلرگه طارالوب بارا طورغاچ تركلرگه هم «بهرنك»
 صورتنده باروب كركان . ايندى شولاى بولغانده ه
 ايله ك نك روسلرغه نه تعلقى وار ؟ ه ايله ك
 حرفلرى يوقلغندن روسلر беренги ديمشلىر ديوده
 نه معنى وار ؟ طوغروسى Берингъ اسمى (جغرافيا
 فنى جهنندن) روسلرغه باشقه ملتلردن كيامه يچه ،
 بالعكس روسلردن باشقه لرغه طارالغان . شونلقدن
 آنده ه ايله ك نك يوقلغندن روسلر - غ - ايدوب سويله
 ديلر ديورگه هيچ بر اورون يوق . حسن افندي نك
 «بهرهك» دن مرادى مشهور «بهرنك» بوغازى
 بولماينچه ايكنچى بوغاز و بناء عليه بهرهك آناوى
 ديگانينده ايكنچى آنا بولسه آڭا بز نك ديه چكمز
 يوق . ليكن بز نك بيلومز چه ، وقولمزه غى ايك مكمل
 فنى لغت كتابلرينه ، اوشانداق روسلر نك هر سوزى ضبط
 ايدلگان مكمل تليلك لرگه (يعنى Пол. рус. орф. слов.
 لرغه) قاراغانده روس تلىده ايكى e آرقلى
 беренги صورتنده يازلغان سوز يوق . شولاى بولغانده
 بهرهك آناوى آرقلى كيلگانلكدن ، ييمش беренги
 صورتنده ايكى e آرقلى يازلغان و بناء عليه ئينگى
 مشهور беренги ييمشى نك چققان اورنى بولغان ايكى
 e آرقلى يازيلوچى Беренгъ آناوينك فايده ايدىكى

ملت دنیاہدہ باشی آلماس» دی، ابدی .
 اوقوچپار! استقبالگہ امیدگزر کیسلنگان چاندہ
 دنیاڭک بر باشندن ایکنچپیسینه کروان یورتکان ،
 یوزلی دیکز بویلرندہغی مالنی کیلوب آلوب اسسی
 عربستانگہ ایلتکان، اثراری نروپچدہدہ، اندلس
 دہ دہ، نطای اچلرندہ دہ فالغان ایسکی بلغارلرنی
 ایسکہ آلتکز . بر نیچہ عشیرندن، وقتندہ یارم دنیانی
 ترہنتکان خانلقار تشکیل ایلتکان چنگیز، نیمرلنک ،
 محمد فاتح، نادرشاهلرنی اویلاکز، بتون بخارا
 علماسی، آنک موینی اوستندہ قلیچ کوتاروب طور-
 غاندہ، بر اشارتی ایلہ تلہ سہ کمنی اوترتورگہ -
 آصدرغہ قولندن کیلگن امیرلر حضورندہ حقلقنی
 دعوا ایلتکان و مخالفلرینک خطالرن کورساتکان
 ابوالنصر القورصاویلرنی، زمانندہ حاکم مطلق اورندہ
 یورتلگن فانتون و میرزالرنک میرزالقلری ایلہ
 تفاخرلرندن اوز آللرندہ کولگن جعفر ایشانلرنی،
 ترک - تاتار ملتنی نک یتشدرگان اک بیوک فیلسوف،
 شاعر و ادیبلرینی صاناب چقکز . بونلرنک ہیچ بری
 کوکدن توشمہ گانلکنی، بلکہ دالادہ قوی کوتوب
 بورگان و اق فیلہ بالالری ایدیکنی ایسابلہ کز :
 روکز ہیچ شہسز کوتاریلور، آلفہ امید ایلہ فاراب
 اشکہ درد ایلہ کریشہ آلورسکز . ہمئی و قهرمان
 «ایسکی» لرنک بالالرینہ عصرلرچہ، مک یلرچہ
 کیترگان اک زور خدمتلری، دائما کوز آلدندہ
 طوتوب آنلردن روح، امید و قوت آلورلق مثال
 بولوب طورولرندہدر. آنلر بو خدمتنی ایفا ایلتکانلر،
 بالالر - دنیاہدہ باشارگہ تلہ سہلر - آنلردن فائدہ
 لانورغہغنه تیوشیلیر .

تورلی اورنلردہ یادکار ہیکلری فویالر .
 بزنگدہ، استعدادلی، طازا فانلی ایدیکمزی
 اثبات ایته طورغان بیوک آدملریمز، ما بہ الافتخار
 لریمز باشقہ لرنقندن کیم توگل؛ ہم توبہن توگللر .
 بونی مخالفلریمزدہ انکار قیلا آلمیلر؛ توگل انکار قیلو-
 بلکہ آنلرنک عظمتی آلدندہ تز چوگہلر، اشلگان
 اشلرینہ حیران فالالر .
 بوکا مثال ایچون ایہرپراطور حضرتلری حمایہ-
 سندہگی علم ہیئت جمعیتی نک، اورطہ عصرنک اک
 بیوک ہیئت شناسلرندن سہرقد خانی الوغ بک کہ
 پامتنیک آچارغہ قرارن کورساتو بتہدر . داخلہ
 مینیسٹرنک تقدیمی بوینچہ ۳نچی نوپاہردہ ایہرپراطور
 حضرتلری ہم بو اشنی معقول کورگان و آوروپای
 روسی دہ علمی جمعیتلر، ترکستاندہ ایسہ عہوم
 خلق آراسندن اعانہ جیوب زاقاسپی شورلرینک برنک
 الوغ بک کہ پامتنیک سالورغہ رخصت ایلتکان . بو اشنی
 قارار ایچون ایہرپراطور حضرتلرینک طوغانی جناب
 عالی میخائیل آلیکساندروویچ قول آستندہ علمدن
 عبارت قومیتیت توزیلہ چکدر .

سہرقددہ اوچ ییل طشندہ حفریات اثناسندہ
 طابلغان و ہنوز تیکشریلوب بتہ گان الوغ بک رصد
 خانہسی «عجائب عالم» سرہسنہ کررک و علم ہیئت
 متخصصلری ایچون ایسکی بابل و یونانلرنی دہ، پارلاق
 مدنیتلری ایلہ تفاخر ایلتکان عربلرنی دہ، اورطہ
 عصر آوروپالبلرنی دہ کولہ گہ سندہ یوغالتورلقدہر .
 قان وتشکلہز بوینچہ، اجتہاد ایتدیکہ، علم ومدنیتنک
 اک یوغاری درجہلرینہ منہ آلاچمزی اثبات ایتوچی
 «الوغ بک» کہ یادکار آچو بزنگ وظیفہ ایکن، چیتلر
 طوتوندیلر . امید ایته مزکہ، بو - مسلمانلرغہ زور
 درس عبرت بولور: چیتلر طرفندن دہ تعظیم و حر-
 متلہ یاد ایتلہ طورغان بو «الوغمز» نی احترامگہ
 مسلمانلر جیاک صرغانوب اشتراک ایتہرلر .

باشارگہ تلگان ملتلر، اوزلرینک پارلاق
 ماضیلرن، با خصوص الک، بو ملتنک دانن چغار-
 غان، آنک استعدادن اثبات ایلتکان بیوک آدملرن
 بردہ اونوتیمیلر، آنلرنک اسم و فعللرن قارتلردن
 باشلاب واق بالالرغہچہ بلدرہلر . ہر مناسبت ایلہ
 آنلرنک اسمن یادغہ کیترہلر، شہر، اول، پاراخود،
 مکتب، حتی اوراملرغہ آنلرنک اسملرن طاغالر،

لر وار، لکن آنلرغه بزنگ خلقمز «اوبا» ديه لر.
معلم: عبداللطيف. تومسكى.

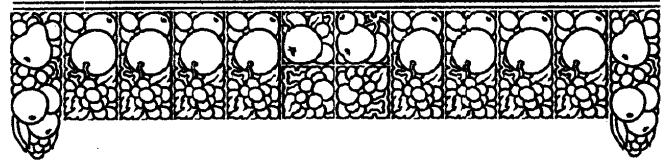
اوچونچى مکتوب: «اوبا» ايله «قورغان»
سوزلرى حقنده بوداغونى لغت کتابنده اوشبو مضمونك
سويلمشدر: «اوبا» هم «اوبه» ديه نوغايلىر اوزلر ينگ
كيز اويلرينه آيتورلر. تاتارلر ايسه عموما «تاغ»
معناسنده استعمال قیلورلر. تابول خلقى «تاغ»
و «چوقر» لرغه ورغيزلرده قير اوستلرينه اويوب
قويلمش توپراقلرغه اوشنداق آيلاناسى بر چاقروم
و ياكه آندن آز اولان توگراك و اوچلى تاغلرغه
«اوبا» ديه لر. مغوللر «اوبا» ديه تاغ باشنده توپرا-
قن اويوب ياصاغان تاغلرغه آيتورلر. بونلر اعتقاد
لرينه كوره گويا بو اويوب قويلمش توپراقلرغه جنلر
ايلاشوب شول طرفنى حمايه قیلوب طورلر ايمش.
مغوللرنگ هر ارغى اوزلرينه مخصوص بر «اوبا»
ياصاب مجوس وقتلرنده شونده جيولشوب عبادت
قيلورلر و قربان چالورلر ایدی. قورغان سوزى ايسه
آلتای فرغيزلرنجه كر بهوست ديواريدر. ايچ قلعهنى «قور
غانچه» ديپورلر. «قورغان بيكى» فاميندات ديمكدر.
ح. مقصودف.

«شورا»: برنچى مکتوبده مذکور اولان
«مالى اوفالى» زاؤدى روسلر كلمازدن مقدم، باشقرد
لرنگ اوزلرى طرفندن بنا قیلنماش هم ده «مالى
وفالى» ديه باشقردلر اوزلرى آتاماملر ايسه
بونك «شورا» ده يازلمش روايت گه خلافلغى كورلماز،
بلكه بو واقعه، مذکور روايتنى تا كيدگنه قیلور.
باشقردلر آراسنده «قزليار» ديه معروف اولان اورنى
روسلر «قراسنو اوفيمسكى» ديه آتامقلى ده «شورا» ده
يازلمش روايتنگ درست اولاغنى بيلدرر. خصوصا
اصل ترك لغتنده «ف» حرفى اولوب اولمادىغى نزاعلى
مسئله اولديغندن «اوا» سوزى باشقردلرنگ اوز
ماللرى اولهچغنى اثبات قیلور ايچون فوتليراك
دليلرگه احتياج وار.

اوبالر و قورغانلر.

«شورا» نك ۲۰ نچى عددنده «قورغانلر و اوبالر»
اسمنده بر مقاله وار ایدی. ايشته اوشبو مقاله مناسبتى
ايله اداره گه بر قاچ مکتوبلر كلدى. شونلردن
بعضيلرينى بو يرده بر لكده درج ايدمهز.
برنچى مکتوب: «اوا» سوزى روسلر طرفندن
تعريف ايدلمش بر سوز اولوب بونك اصلى ودرسنى
«اوبا» ايدىكى وقاره ايدلگه «اوفيمكه» ديپوچيلرده
روسلر اولديغى حقنده «شورا» ده بر روايت يازلمش.
ايشته بو طوغورده بر ايكى جمله سوز فوشمق فكرم
وار: «اوفيمكه» ييلغهسى «يكتارينبورغ» اويازى
«مالى اوفالى» زاؤودندن چيقوب «اوا» شهرينه قدر
بونك اسمى «اوفيمكه» در. بو يرلرده اولان باشقرد-
لرنى «اوا بويى باشقردلرى» ديه يوروتلر.
«قراسنو اوفيم» شهرينك وجه تسميهسى فزل يارلى
اوا صونده اولديغنددر. باشقردلر ايسه بو شهرنى
«قزليار» ديب آيتلر. اوشبو سبيلردن «اوا» سوزى
باشقردلرنگ اوز سوزلرى اولوب مشهور ييلغهغه
اوشبو اسمنى ويروچيلر باشقردلر اولسه كرك.
حنيف ويسى. «قراسنو اوفيمسكى».

ايكنچى مکتوب: بزنگ تابول خلقلرى مطلقا
بيوك اورنلرغه «تاو» ديه چك يرده «اوبا» ديه لر.
«ايرتيش» ييلغهسينك اوڭ طرفى بيوك تاغلق اولد-
يغندن «اوبا» ديه سويلندهر. تابول شهرينك بر نيچه
بوز چاقروم يراقلغنده و «ايرتيش» ييلغهسينك اوڭ
طرفنده بر برينه قارشو اوچ تاغنى «قزلى اوباسى»
ديه سويلرلر. گويا خانلر زمانلرنده شول تاغلىر يانده
خان قزلرى اويناب يورر اولمشلر. «قورغان» سوزى
بزنگ تابول طرفلرنده ايشتولمى، اما «قوراب آلغان»
و «قورالوب آلغان» ديكان سوزلر وار. بزنگ بو
طرفده «شورا» ده تعريف ايدلمش روشده «قورغان»

علم کلام درسلمرى خصوصنده مختم حسن افنديگه.

۲۱ نچى عدد «شورا» ده يازديغكز تنقيدىنى اوقودم و غايت مهنون اولدم. تنقيدكز «شورا» كىي معتبر بر مجله علميه ده يازلمغان بولسه اعتبارده ايتمگان بولور ايدم. سزنىك تنقيدكزدن بز شول قدر معنى آكلايه بلدك: (۱) علم توحيد و صفات ايله علم کلام آراسى آيرلمغان. حالبوکه «تمايز العلوم بحسب تمايز الموضوعات» و فقيحه بونلر تمام باشقه؛ برسى واجب و مطلوب، ديگرى ده منفور و مهروب عنده؛ (۲) مدرسه عاليه كىي زمانغه موافق تاسيس ايتلمگان بر مدرسه ده علم کلام درسلمرى نام اثرنىك اوقولوى، طاشلانوى لازم و منفور اسكى كلامنىك يگىدن فايتهوى ديمكدر. مونىك طاشلانوينىك لزومى اونبش يل ايلك سرگه معلوم ايتكان؛ (۳) علم کلام درسلمرى شرح موافق، مقاصد، ملا جلال كىي كتاب لرنىك جيوندىغى؛ بناء عليه آنى اوقوده معنى يسوق، اوقوماملى؛ (۴) هپولى و صورت، الجزء الذى لا يتجزى، زمان، ماده و مقولات عشره كىيلردن وطن بالالرى طوبقانلر.

علم کلام درسلمرنده بو دورتنچى نوع تنقيده ذكر ايتلمگانلرنىك برسیده بولمغانلقدن مونسينىك «قوت هم روح» نام اثرگه استطرادى بر به رلو، اعتراض و آنىك اهبیتسرايكن بيان ديوب آكلادق. بو تنقيدلرنىك كتابكه تنقيد بولوندىن قطع نظر ايتكانده بزگه اعتراض و بزنىك خطيئتمزنى كورسا- توب ميدانغه چغارو بولون ملا حظه ايتدگمدن جواب يازارغه جهور بولدم.

(۲) علم کلام درسلمرينىك مقدمه و خاتمه سنده ذكر ايتديكم روشده بو كتابقه شرق فيلسوفى الاستاذ الامام الشيخ محمد عبده حضرتلرينىك بتون

عالم اسلام طرفندن استعسان و قبول ايتلمگان «رسالة توحيد» ي اساس ايدلى. آنده نه بولسه هممى آلندى. امام اوزى صاناغان كيمچلكرنى قدر حال يرينه بتكررگه اجتهاد ايدلى. علم توحيد ايله علم کلام آراسن آيرماومده آنىك فكرن ترجيح ايتومدن ايدى. شول عصرمزده علم کلام ايله علم توحيد و صفات آراسنده آيرما بولماويده هر كمگه معلوم بر مسئله بولسه كبرهك. اسكبه، اللهنىك بارلغندن و برلگندن، صفاتندن و احداث عالم كىي دنياغه و حشر كىي آخرتكه تعلقلى افعالندن دليل و برهان ايله بحث و اثبات ايتكان علمگه علم التوحيد و الصفات اطلاقى مشهور ايدى. يونان فلسفه سى تمام ترجمه ايدلوب علم توحيدكه قورال ايتلمگاج متأخرين آراسنده بو فنكه «علم التوحيد والصفات» اطلاق ايتلمگان كىي علم کلام ايله اسملاوهم مشهور بولدى و باشقه اسملر ايله ده اسملاندى. نهايت بو فننىك اسمى اونغه ياقنلاشدى. علم العقائد، علم العقائد والايمان، علم التوحيد والصفات، علم الكلام كىي كوب اسملر ميدانغه چقدى. برسن آخرگه اطلاق مشهور بولدى. علم کلام يا كه علم توحيدنىك نيگزى بولغان هؤمن بهدن دليل و برهان ايله بحث ايتكان فنكه هر ايكيسى اطلاق ايدلور اولدى. علم کلام درسلمرنده بز ذكر ايتكان و باشقه علم کلام كتابلرنده ذكر ايتلمگان روشده بو فننى علم التوحيد ايله اسملك، نرسهنى الك مهم جزئى ايله اسملك قىيلندن اولوب علم کلام ايله اسملك برنچى عصر عالملى آراسنده اختلاف واقع بولغان مسئله: تله اوقولغان قرآن قديمى؟ حادثى؟ مسئله سى يا كه بو فننىك بناسى بولغان عقلى دليللرنىك اثرى سوزده ظاهر بولديغىندندر. بناء عليه هر شارح علم الكلام سوزن والمراد منه علم التوحيد والصفات ديوب شرح ايدر اولدى. شول اصطلاح مشهورگه بناء استاذده، بنده لرى ده علم التوحيد والصفات ايله علم الكلام آراسن آيرماقدق. هم صوكفى مؤلفر هيچ بر قايسى بونلر آراسنى آيرماز بولدى. ايندى

سزناڭ عرض ایتدیکنکیز «نمایز العلوم بحسب نمایز الموضوعات» قاعدۀ مهمه سی قالدی. بو قاعدۀ مهمه هر مؤلفناڭ کوز آلدنده بولغان کبی بنم ده ذهننده و فکرمنده در. استاذ کبی بر نابعه نڭ فکرنده بولوی ده شبهه سز. علم التوحیدنڭ موضوعیسی شبهه سز: ذات باری صفاتی و افعالیدر. علم الکلام نڭ ده مو- ضوعیسی متقدمین گه کوره شولدر. بونلرغه کوره معلوم و آنڭ افسامندن بحث ایتمک استطراد طر- یقیله بحثلرنی اکمال و یا که خصم نڭ سوزن ذکر ایله تزیین و الزام ایچونددر. متأخرین غه کوره عقاید دینیہنی اثبات، «معلوم» گه تعلق ایتدیگی جہتندن الله دن عام بولغان معلومدر. دیمک بو نزا- عدن موضوعنڭ باشقه بولوی آڭلاشلوی. فقط علم التوحیدنڭ موضوعیسی علم الکلام نڭ موضوعیسندن جز بولوی آڭلاشلدر. ایندی بز متقدمین اصطلاحنچه علم التوحیدگه علم الکلام اطلاق ایتسک و بو فننی ایکی اسم ایله اسملسک نه لازم؟ درست متأخرین اصطلاحنچه بر آز تکلنی ایله جزنی کل ایله اسملگان بولامز. و بو اصطلاح شایع بولدیغندن متأخرین اطلاق ایتمشلدر. سزناڭ تنقید یازوڭرغه سبب ده شول متقدمین ایله متأخرین نڭ موضوع حقدغی نزاعلری بولوی خاطر مه کیله عزیزم!

ایندی برسینڭ واجب و مطلوب، دیگرینڭ مکروه و مهروب غنه بولوی مسئله سی قالدر. بو کبی مسئله نی تفصیلا یازوب ایضاح ایتمک ایچون مقاله لر لازمدر. نیچه مطولات و نیچه محققلر بو مسئله نی حل ایتمک املیله طولدرلمش و اشتغال ایتمش ایسه لرده هنوز بو مسئله عالم اسلامده غی باشقه مسئله لر کبی حل ایدلامشدر. چونکه بزده مناقشه لر هنوز لفظ و اصطلاحاتنڭ قائمده در. بویله مسئله لرده مناقشه معنی و مقاصده بولورغه تیوش. بز هنوز بو درجه گه ایرشه آلمادق شونڭده عفوڭزنی استرمام ایله غایت فسقه بر ایکی سوز سویلاونی مناسب کوردیم:

متصوفه و اهل حدیث علم التوحید ایله علم

الکلام آراسن آیرمشلدر. بونلرنڭ آیرولری یو- فاروده عرض ایتلگان روشده بو فنده معروف و حاضرده اصطلاحی بولغان آیرو توڭل. آنلر نظرمنده قرآن کورسانگان بول ایله الله وصفاتنه، رسولارینه، فرشته لرگه، یوم آخرتک، تقدیر و قضاغه، حشر و نشر کبیلرگه ایمان ایتمک بولن بلمک علم التوحید اولمش. اول زمانده بکیفنه طووا باشلاغان و فنون آلت ایتلگان فنی، علم الکلام اسملا دیلرده ایکیگه آیروب یورتدیلر. توبانده ذکر ایتله چک روشده، علم التوحیدنڭ وجوبی و علم الکلام نڭ کراهنی یا که وجوبی خصوصنده نورلی سوزلر و فکرلر سویلندی. نبقدر فکرلر سویلنسه ده فلسفه نڭ انتشارینه فارشی تورمق ممکن بولمادی. چونکه بر طرفدن اول زماننڭ الغلاتلری، دهریلری بوزان فلسفه سندن ترجمه ایتکان و ایتلگان نظریه لر نی اوزلارینه قورال ایتکان کبی معتزله کبی هر نورلی مذهب ایهلری ده قورال ایتمکده لر ایدی، و دیگر جہتندن انسیان فکرینه قیمه و مانع بولمق عالمده گی سنه الهیه ایله قابل تطبیق اولمادیغندن اول زمانه علوم و فلسفه سی اوز اوزندن، بلکه قرآن تشویقی ایله شرفقه تابا آغوب کلمکده ایدی. نهایت هر کم، علوم قورال ایتلمگانده مغلوب بولاچغن بلدی و بو سایه ده علم التوحید ایله علم الکلام آراسنده غی آیرما اونطلدی. علم التوحید و الکلامدن هر کم الله نڭ ذاتندن و صفات ثبوتیه- سندن، احداث عالم کبی دنیاغه، حشر و نشر کبی آخرتک تعلقلی مسائل عامیه دن، دلیل و عقل ایله بحث و بونلرنی اثبات ایدر فننی آڭلار بولدی. متصوفه و اهل حدیث اصطلاحی بو فن عالملری آراسنده تمام اونطلدیغندن علم التوحید ایله علم الکلام آیرلماز بولدی. هر متأخر علم الکلامدن علم التوحیدنی، علم التوحید دن عام الکلامنی اراده ایدر بولدی. شرق فیلسوفی الاستاذ الامام ده (رساله التوحید ۴ نچی صحیفه) و بنده لری ده ایکی اسم ایله اسملاب (علم کلام درسلی ۵ نچی صحیفه) توحید یا که علم کلام دینک، ووجه تسمیه سنه اشارت ایتدک.

استاذنك «رسالة التوحيد» ندى اوقوطلغان. اول وقت علم كلام ايچون هفته ده ايكى ساعت وقت تعيينلنگان. عاجزلىر كلسگاج هيئت تعليمه فرارى ايله ادبيات عربيه درسلىر آرتدرلغاج علم كلام كى فنلرگه وقت، هفته ده برارگنه ساعت قالدى. بوجھتىن عقيدەگه تعلقلى فنلرى اصول تربيه و تعليم قانوننه بناء چيت برلسان ايله اوقوطلقى موافق كورلمادى. ديگر جھتىن وقت كفايه ايتمايه چك بولدى. بو فنده عربيه و تركچه يازلغان كتابلر زمانه موافق نأليف ايتلما. دكلرندىن اوقوطلولرى مناسب كورلمادى. بناء عليه استاذنك رسالة التوحيدى اساس طوطلوب املاء طر يقيل اوقوطلدى و بو فنكده دائر بايتاق معلومات فوشلدى. «علم كلام درسلى» نك منفور يا كه مرغوب بر كتاب بولوب بولماون محاكه ايتونى اوقوچيلرينه تاپشرام. فقط بايتاق اهل علمدىن و سزنىك زمان، ماده لردن طويغان گمان ايتدككز و اوزمركه شاگرد لك و باشقه جھتىن مناسبتلىر بولمغان شاگردلردن قريض و مديحه لى مکتوبلر آلدق.

علم كلامنك طاشلانويىنك لزومى سزگه اونيش سنه ايلك معلوم ايمش. بولزوم گوزلراك محاكه ايتدكده بزنك شاگردلرنك اؤلرهك منطق دن طوبو. لرى كى اولماسون. كوزلىر، آچلغاج و بصيرتلىر آرتقاج روس مدارس علميه سنده منطق اوقوطلون و منطقنك عام روح، خطابت و كتابت ايچون اك مهم فن بولون آكلاغاج اوزلىر طلب ايتوب آلدلر، و آلمقده لىر. بزنك آرامزده ده الغلاتلر كوبايمكده ايكن علوم و فنونقه بنا ايتلنگان علم كلامنى قورال ايتسك ضررى بولور؟ عالم اسلاميت بو كى كتابلر اوقولو سببلى خرابى بولور؟ خاير. بلكه اصول اعتقاديه سندن الغلاتلرغه اوز قوراللرى ايله مدافعه ايدوب فوز و نجات تابار.

عالم اسلامنك بو حالده مدنيت و علومده آرتقه فالون علم كلامدىن توكل بلكه اختلافنى موجب علم كلامنى يازدررغه سبب بولغان اسباب اجتماعيه دن ازلهرگه تيوش.

بو فن ايله عالم اسلامده هر وقت زمانه سينك بيوك عالملىر اشتغال ايتيه كلبكندن، اصول عقيدده دن مدافعه ايچون بو فن هر عصرده لازم بولديغندن و زمانه مزنىك الغلاتلرينه مقابلده اوز قوراللرى ايله گنه ممكن بولديغندن علم كلام يا كه علم توحيد اك مهم علوم اسلاميه دن سانلمقده در. تاريخ اديان، بتون دين ايهلرينك بو فن ايله اشتغال ايتديكلردن خبر بىرمكده در. هله ديار اسلامده غى مدرسهلر ده قديملرنده كهنه اصولده، يكيلىرنده زمانه غه موفقراق روشده اوقودلمقده در. شرقده خرستيانلىق حاميللىر سانالغان مسيونيرلر بر اوچ عربلر ايچون علم اللاهوتلر نأليف ايتمكده لردر. بو فسقه يازومزدن احيا كى مطول اثرلر ده يازلغان علم كلامنك كراهنى يا كه وجوبى خصوصنده غى اختلافلر شايد آكلاشغاندر، برادر! ديمك استرمك: عالم انسانيت ايچون آز بولسه ده فايده كتورگان علملر، علوم اسلاميه دندر. فايده سنه كوره فرضده واجبده بولور. علم، انسا. نيت ايچون ضررلى بولسه ضررينه نسبتاً حرامده، مكررده بولور. طبيعى اثر عاجزلىر بولغان علم كلام درسلىر ده بو اجتماعى قاعده اسلاميه دن خارج توكل. ضررى ده فايده سى ده بولماس ايسه مباحده بولا بولور. معلومكزكه: بو قاعده لرنك مصدا قلرن اولچمك اجتماع عالملرينه مخصوص بروظيفه در. سلفلر، علم كلام حقتده كراهنى يا كه وجوب ايله قائل اولديلر ايسه سوزلىر ينه شول قاعده اسلاميه گه مبنيدر. بو كى خصوصلرده ضرر و مصلحت، زمان و مكان اوزگاروى ايله اوزگارديگندن كراهنى يا كه وجوب ايله حكمنكده اوزگاروى طبيعيدر. بوده اسلامنك اجتماعى بر قاعده مسلمه سيدر. سلفلرنك علم كلام خصوصنده غى سوزلىر ده شول دائره ده در. فكر عاجزده برنچى اعتراضكز علمبرهك اولديغندن سوزمنى اوزايتيه نوشدم. باشقه اعتراضلر كز. علمبلكدن انتريقه لغفه ياقن بولديغندن فسقه چه غنه جواب بىروب اوتيه چكمن عزيزم.

(۲) مدرسۀ عاليه ده بودرس، ميم معلم بولغانچه

حسیه عالم لریده اوزارینک بابالری مالی ایتوب اوزلرینه قورال ایتمکده لر ایکن تاتار معلمی اوز مقصودن اثبات ایچون آلت ایتسه عالم اسلامیتکه یا که عالم انسانیتکه جنایتی ایتکان بولور؟ بر آزده توشنه لم برادر! سوگره علمی بر مجله صحیفه سن اشغال ایدلم. وعالمگه قارشى جنایت ایتنه، دیوب باغراالم: (۴) هیولی، صورت، جزء فرد، زمان و ماده، قوت بحثلرندن اولاد وطن طویغانی یوق. ملتیز ترقی و مدنیتکه آیاق باصدیغندن بو کبی علمی و فلسفه نك تراگی بولغان فنی نرسه لردن هیچ بر وقت طویماز. چونکه بو کبی علوم و فنوننک اساسلرندن طویمق منقرض بولاچق و ئولرگه یاتقان امنلرگه مخصوصدر. ذاتکزه معلومدرکه: مترقی امتلرنک اعدادی و عالی مدرسه لرینک درس جدولندن بو مبحثلر زور اورنلر آغانلر. غربنک الهیات حتی فلسفه حسیه عالملری هر کون بو مسئله لر ایل مشغوللر. بزگه یکیغنه اسمی ایشنله باشلاغان فلسفه الهیه و حسیه نی، بو مبحثلرنی بلمازدن، بامک ممکن توگل. الهیات، بو مسئله لرگه بز حیسانمزده روحه یا که صوغه محتاج بولغان کبی محتاج. مقالنی اوزایتو بولاچغن ملاحظه ایتوب حاضرگه شونک ایل کفایه لندم. «شورا» مساعده ایتسه بونلرنک اهمیتی خصوصنده کلاچکده انشاء الله یازارم.

«علم کلام درس لرنده» بو مبحثلر خصوصنده هیچ بر معلومات بولنمادیغندن محترم حسن افندی نک بو تنقید و اعتراضی «قوت هم روح» نام اثرمز حقنده بولسه کیرهک. اول اثرده مقولات عشره کبی موضو- علرده، خط آستونک معلومات بیرلگان ایدی. مقصدمز شا کردلرنی اسکی حکمت اصطلاحاتندن خبردار ایتمک ایدی. بزنگ فکره زده، اسکی کتابلرمز بو کونده غرب اوز مالی ایتوب کورسانکان علمی و فلسفی نظریه لر ایله طولودر. شوندا ای کتابلردن غفلت، علمگه جنایت سانالسه اورنیلیدر.

احترام ایله ذاکر القادری. «اوا».

۳) علم کلام درس لرینک شرح موافق، مقاصد و ملا جلال لردن النوب النماون مندرجه سندن بلورگه ممکن. علم کلام درس لرنده مندرج علم کلام تاریخی موافقن آلفغانی؟ علوم حسیه قورال ایتلوب اثبات ایتلگان حقایق اشیا بحیثی؟ زمانمزده مشهور نظریه لر ایله اثبات واجب مسئله سمی؟ پاستور نظریه لرمی؟ اون طوقزنجی عصرده میدانغه چقغان مادیون نظریه لری و آنلرنی ابطال ایچون کتورالگان عصرمزنگ بیوک فیلسوفلرنک افکار علمیه لرمی؟ صرف دیانت تاریغندن عبارت ایمان تاریخی؟ کروکس، زلنهر، جون لیک، داروین پاستور، سپنسر، لامارتین، اکسون، بونلیرف، روسو، بیرنجیه، سیهون و غیرلر کبی عصرمزنگ اعظم حکما و فلاسفه سینک افکار علمیه لریمی ملا جلالن آلفغان؟ قانون دوری کبی عصرمزنگ الک بیوک نظریه سیبی؟ آنلرنی صرف علمی ابطالی؟ صفات، حسن و قبح، رسالت، وحی، قرآن، رسالتکه مشهور اعتراض و آناغه جواب، وحی خصوصنکغی علمی دلیللر، فضا و قدر خصوصنکغی فلسفی و علمی محاکمه لر، حشر و نشرنی علمی اثباتلر و غیریلرمی مقاصدن آلفغانلر؟ درست اثبات واجب مسئله سنده ذکر ایتلگان اوچ دورت بیت مذهب قدیم، فلاسفه نک ازلیتکه دائر دلیللری و متکلمین نک آنلرنی ابطال کبی ۶-۷ بیت موافق لرده مذکور. آنلر علمیتدن چقغانلرمی؟ چقغان بولسه لر شا کردلرگه اسکی اصطلاحات علمیه نی بلدرمک عیبی؟ نیچه بللردن بیری عالم انسانیت جیوب کلگان علومنی یاندروبی طاشلیق؟ یاندرساق جنایت بولماسمی؟ عزیزم! بر آز توشنمک، باشقه امتلرنی بو خصوصده رهبر ایتمک لازم توگلمی؟ باشقه امتلر استطرادی غنه توگل بلکه خصوصی صورتده مدارس علمیه لرینک پرو- غراملرینه کرتوب بزنگ اجدادمزنگ غایت قیمتدار خدمتلری تیگان فنون تاریخن اوقیقه لر، بزنگ معتزله لرمزدن ضرار و نچارلرنک اختراع ایتکان نظریه- لرن غربنک الهیات عالملریگنه توگل، بلکه فلسفه

اورطه آسیاده ایسکی آثار نفیسه .

«۱۹۰۸ نچی یل کوزنده، ترکستاننی سیاحت ایتکانده مین سمرقنده ده بولدم . بوشهرنڭ ایسکبدن فالما آثار نفیسه سی اوزلرینڭ ماطورلقلری ، اصول معماریسینڭ نچکه لگی ایله میڭا هیچ بوغالماسلق تأثیر قالدردی . ۱۴ و ۱۵ نچی عصر میلادی دن فالما وپڭ بیوک تاریخی اهمیتنی حائز بو آثارلر طاشلا- ندق حالده طورالروخرابلقه یوزطوتقانلر . وققلردن محروم ایتلنگان مسلمان روحانیلرینڭ بونلرنی قاراب دوام ایتدرلک بایقلری یوق؛ زلزلهلر اوز لرینڭ خدمتلرن ایتلر ، توزیه سی وچیت بردن کیلمه سیاحلر یادکارا موزیقا و مایولیک اصولی ایله اشلنگان بیزه کلرنی آلوب کیتوب زلزله لرنڭ خدمتلرن تکمیل ایتلر .

۱۹۰۶ نچی یاده میڭا هند مملکتنده بولورغه طوغری کیلیدی . انگلیزلر ، علیگره ، دهلی ، بنارس و باشقه شهرلرده گی تیمرانگ خاقلری ، بیوک مغوللر و آنلردن الکی دورلردن فالما آثار نفیسه نی اماده نه قدر دقت ایله صافلیلر!

بویل اونشلی جاوه آطه سنه کردم . بونده ده ایسکی اثرلرنی ایسان صافلاو ایچون فلمنڭ حکومتی کوب غبرت صرف ایتدر . حالبوکه بونلرده ایسکی اثرلرنی صافلاو بیزه گیدن کوب قیون : زلزلهلر یش بولودن طش ، منطقه حاره ده آیلرچه صوزولغان نق یاغمورلر بنالرغه کوب زیان کیتره لر . جاوه ده گی ۱۰ نچی عصر میلادی دن فالما مشهور «بارادور» معبدن توزه توگه فلمنڭ حکومتی یل صایون ۴۰ مڭ سوم بیره و معبدنی صافلاو ایچون مخصوص مهندس طوتا .

بیزه ایسه مشهور تیمرلنگ تر به سی «گورامیر» و آنڭ سویوکلی خانونی بولغان بی بی خانم نڭ مسجدی ، شاه زند مسجدی و سمرقند نڭ باشقه آثار نفیسه

وعتیقه سی ، اگر صافلاو هم توزه نو ایچون تیزره ک تدبیرلر قیلنماسه تلفی بولورغه طورالر .

آرخیاووغیا (آثار عتیقه) جمعیتی سمرقند یادکار لرینڭ حالی یامانلقنی بلسه ده ، صوماسی بوقلقدن بونلرنی هیچ بولماسه «گورامیر» نی تهلهکه دن قو- تقاروغه هیچ تدبیر قیلا آلمی .

غرافی و بیتنه مالبه ناظری ایکن ، سمرقند آثار عتیقه سن صافلاو ایچون ۱۳ مڭ سوم بیرلنگان ایدی . بو صوما بیك آز بولوب سمرقند اثرلرن توزه توگه یتمه دیکندن اول آقچهغه ، «گورامیر» تر به سینڭ نفیس آلومی نشر ایتلیدی؛ آنڭ اوزینڭ هم موزاییقا یا که موبالیقا بیزه کلرینڭ رسملری طاب اوز توسلرنده بویاولی و نفیس روشده آلنوب آلجومکه کرتلکیلر؛ بو آلجوم ۲۰ مڭ سومغه نوشدی . تر به نڭ یادکاری بونڭ ایله صافلاناققدر . فقط اوزنه صافلاو لازم .

صوئغی زلزله ده «گورامیر» تر به سنڭ زور قبه سی اوتهدن اوته یارلیدی . شویله که بینه بر زلزله بولسه یمریلچگی شبهه سزدر . بو عجائب ایسکی اثرنی قوتقارو یعنی خرابلقدن صافلاو ایچون زور قبه سن تیمر قرشاولر ایله نغیتورغه احتیاج بار . بویله نغیتوب بارقلرن صلاو ۱۰ - ۱۵ مڭ سومغه نوشه چکدر .

مذکور مقاله سن باز غاچ «آثار عتیقه اینستیتوتی» نڭ اعضای م . دؤور ژینسکی حکومتنڭ سمرقند آثار عتیقه سنه آقچه بیروب آنلرنی توزه تدرونی ، بوندن صوڭ خراب ایتلوگه مانع بولوون طلب ایته . بوڭا صرف قیلنغان صومانڭ مملکت ایچون ارم کیمه به چکن ، کیله چکده آرتغی بلن قایتناچاغن سویلی . حقیقه ، ترکستانده غی ایسکی ترک آثارلری عظمت و نفاست میداننده برنچی صقلرده طوره و اگر اجنبیلرنڭ ترکستانگه کرولاری جیگئلنه فالسه - حاضر اجنبیلردن هیچ بره و حکومتدن مخصوص رخصتسز ترکستانگه آیاق باصا آلمی - هر یل آوروپادن ۱۰ مڭلرچه سیاحلر بو آثار عتیقه نی کورر ایچون

مەك اولەننەنن افیوننىڭ چىقۇ چىقماۋى بېگىرك
بىرنىڭ تائىرىنەن بولادىكە دىنباە اېڭ قىرلى افىون
اناطولىدە، بلغارىيە و ايراندە بولادىر .
افىون و آنەن چىقارغان نرسەلەر مۇلا مورفى ،
ئەپى مورفىن ، فەدە ئىن و باشقىلەر طىدە بىك اھمىتلى
اورنلار دە استعمال ايتلىسە لردە افىون و مورفى نىڭ
اورنىسز خلىقغە ضررلى ايسىرنىڭچ اورنىدە آز استعمال
ايتلىمىدەر .

افىوننىڭ سودە ياكە كوبراك ، اسپىرنە ايزلىگانى
اچ كىنودن و اعضالر آورتودن بىك فائىدەلى دارو
بولغانى كىك مورفى چوتكرو و باشقىە شوندى تاماق
آورتولرنەن بىك فائىدەلى روشدە طىدە استعمال
ايتولنە در .

افىوننىڭ خلىقغە ضررلى روشدە استعمالى آنى
چەينە و چىلەر ، ياكە تاچوچىلەر طرفەن اولغان استعمالدر .
افىون گە اوگرەنمگان كشى آنى بىك آز مقدار دە گنە
قابىسە دە قابچاق اوزافدە طورمىچە تورلى تورلى توشلر
كوره باشلاب تىلى يوقىغە كىتە در . يوقىدن اوبانغاچ
قاتى باش آورتوى بولغانغە آنى ياكادان آزر اق
قابو كىفنى دە توزەتكانگە عادتتە ينەدن قابولا ، شولاي
ايتوب اوچ دورت قابقان كشى افىونسز طورادە
آلمى باشلىدەر ، آز يادە افىون استعمالى بىك مودادە
بولغانى كىك ياورو پادە مورفى دە بايتاق استعمال
ايتلەر . مىرزا افندى : « مین اوزم مورفىسى بىكچ
نى اشلەرگە بلمىچە آبدراب جوداب آخىرنە نىچك
ايتوب بولسە دە طابوب آنى قابمىچە هىچ طوره آلمى
طورغان بر قارچقنى بلە ايدم » دى .

هر ايكىسن استعمالگە كشىنىڭ آرغانىزماسى
بارا بارا اوگرنگانگە كوره بونلرنى كوبدن استعمال
ايتوچىلر بىك كىك قابوچان بولالار . افىوننى
تروبقاغە سالوب تارتودە قابو لذىن اوق بىرە در .
بو تارتو روشى قطايدە بىك تارالغاندر ؛ آڭا
سبب دە افىون ساتوى بىك فائىدەلى كسب بولوب ،
انگلىزلرنىڭ يلىدن يل قطاىغە كوبراك افىون كرتورگە
طرشولرنەن بولغان ، چونكە حسابلر كورسە توى

بونە كىلوب كوب كوب ، آنچەلر قالدر اچقىلردر .
دۇورژىتسكى نىڭ سوزىنە كوره : اكر حكومت ،
دولت دوماسى و صنایع نفیسه هم تاریخ جمعیتلری
سمرقند آثار عتیقه سنه دقت ایتوب آنلرنى صافلاو
ایچون اجتهاد صرفی ایتە باشلاسلەر بخارا امیری
وبایلرنەن كوب صوما جیا آلاچقىلردر . ع . ف .

افىون حقنە

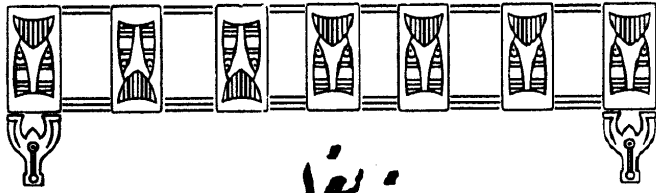
ابراهیم مىرزا تىرىغولق درسى .

« شرق قلوبى » زالندە اوستال اوستندە اىكى
تورلى مەك چچە گى ، استىنادە مەك اولەنىڭ تامرى
ساباغى ، چچك بورىسى و چچك آتقاچ بولا طورغان
روشىڭ رىسملرى آصلوب قوبغان ؛ مونىڭ اوستىنە دە
درس گە متعلق بر نىچە شىشە دە تورلى تورلى
پرىپاراتلر و آنلردن باشقىە كىبىكان مەك اولەنىڭ
ساباغى قوبشقىە (Завезь اورلق صاوتى) درس اسباب
بن تشكىل ايتكان اىدى .

قلوبنىڭ ياڭا فاتىرى روس آراسندە رق
بولغانغە و بايتاق كشىگە معلوم دە بولغانغە كوره
بولورغە كىرك زالده كشى بىك كوب نوگل اىدى .
مىرزا ابراهیم افندى درسىنە كرشوب افىوننىڭ
اولەنەن چىقاريل طورغان بر آغو اىكانىن سويلەب
بو افىوننىڭ حاضر طىدە معلوم بولغان آغولرنىڭ
اىك كىچىللىرى چىقاريل دى .

شوبلەكە ، افىون نى تابار اىچون برگە مەك
اورلوغىن چاچوب مەك اوسوب چچك آتوب چە -
چكىن قوبوب بر آز وقتلر قوبشقىە حالندە اوسكاندن
صوڭ افىونچىلر بو قوبشقىلر اوستىنە پچاق برلن
كچكنە كچكنە جراحتلر ياصىلر شول جراحت اورنلرنە
اولندىن سوت چىب اول سوت شول اورنغە قاتا . آنى
بر نىچە كوندن صوڭ جىوب آلار ، شول كىبىكان
سوت افىون بولا .

درسه باشراک خلق، شاگردار برده یوق ایدی؛ موکا سببده ایشتمیکمزه کوره مدرسه ادا- رلار بئک چیتکه درس طئکلارغهده بیارمهولری بولورغه کیرک. فکرمزچه شونداي عهوم ایچون بولغان درسلرنی قاراب آلدن بلسوب مدرسه ادارهلری شاگردلرین بیارمهولر آنلارغه فائدهدن باشقه هیچ بر نرسه بولا آلماس ایدی.

بیر سویم

پید اغوغیا

تبصرة

اوقو یازو اوگرهتوده بالالرنک صاولقین وکورکام هیئتین صافلاوغه اعتنا کیرکلیدر. بونک ایچون بونک یوقاری یارطیسین ومویننی بوکماینچه هر وقت طور ی طوتارغه عادتلندر مک کیرک. بس بالالرنی آرقا سویاکلرین آرقه یا بر بر یاقغه چغارودن، کاغد وکتاب اوستینه اییلودن، باشنی آله یا بر یاقغه سالودن، کاغدننی کوزلرگه بیک یاقن قیلودن، یا که کوزلرنی قصوب قارودن بیک فاطی صافلارغه کیرک. بز اهل مشرقنک اوقو یازوبرلن مشغوللرمز صحتکه ضررلی بو هیئتلردن برده صافلانماومز اوستینه تمام عادتلنگانمز. حتی کوزلرنی کاغده ۱۰-۱۶ سانتیمیترادن آرتق قیلیمیز، بو هیئت، یازوچیغه قبیح منظره تشکیل ایتووی اوستینه صحت ایچونده بیک ضررلیدر. شونک ایچونده بالالرنی باش وقلر- ندنوق کاغدننی کوزلردن ۲۶ - ۳۰ سانتیمیتره قدرلی یراق ایتوگه عادتلندر مک کیرک. ئلت یازوچیلرده کاغدلرین نزلربنه قویمیچه کرسی اوستینه قویب بازارغه کیرک؛ چونکه کاغدننی نرگه قویب بوکرایوب

بوینچه انگلیزلرنک بر صوغشدن صوگ افیوننی چیکسز کوب کرتورگه یاصاغانلری سبیلی فطایده افیون استعمالی آز وقت اچنده اوچ قات آرتقان.

بزنک خلقدهده بختسزلرگهزگه فارشی بو افیوننی آشاوچیلر بیک آرتوکل؛ آنلر بزگه بغاردن اوگره- نوب قایتقانلر و شول روش بزنک خلق آراسینهده تارالغان. افیون قابوچی کشینک یوزی صارغایا، سلامتلیگی کوندن کون ضعیفله، اچی هر وقت کیبوب طوره- افیونچینک هر اعضاسینه افیوننک تاثیر ی بولا، حتی خاتونلرنک سونلری بوینچه بالاغه افیون کوجوب بالانی اوزاق طونماینچه آغولاب اوترهدر.

افیوننی مدنیتلی مملکتلرده دوقنور یازوندن باشقه بیرماسه لرده بزده ایسکی روشنچه آراقینی اورلاب ساتقان کبک افیوننیده اورلاب ساتوچیلر بیک کوب، بونلرنک خلقغه ایتکان زیانلری هیچ شکسز افیوننی قابوچینک یا ایسه آراقینی تاراتوچینک ایتکان زیانلردن نیچه ئولوش آرتق و آنلرنک بو روشچه اشلریده هیچ شکسز حرام کسبدر.

ایسکی زمان عادتنچه آنلرنی طوتوب قیناوچیلر بولسه ایدی مین اول اوزم اول کشیلرگه رحمت ایتور ایدم، دی.

بزده بنهدن افیوننک سیزلمگان روشده استعمالی بایتاق یش که، اولده یغلاغان بالاغه فارچقلرنک مهکنک یوغاریده سویلگانیمز فوبشقه سن سوند قاپذاتوب اچرولریدر. بو هیچ شکسز بالانی افیون برلن آغولودن عبارتدر.

خلق، درسنی بیک التفات برلن آکلارغه طرشوب طئکلیدر؛ موکا دلیل بولوب درس بتکاچه میرزا افندیگه تورلیسی تورلی یافدن سؤال بیرولریدر. خلق اونبویرسینبندده درس اوقوچی لیکنورلر همان شوندن زارلانلر و «طئکلارچیلرغه آکلماغان نرسه لرکزی زنهار صوراکز هیچ طغلانماکز دیسونده، کوکل ایچونده چیتدن برر سؤال بیروچی یوق» دیلر ایدی.

بیگروهك حسن التفات قازانوچی معلمار ح . زبیری کتابلرندن بر قدر آیات قرآنیه حفظ قیلدره لر . مونك ایله مکتب درسلی تمام . اوقوغانلرنی عملی صورتده بله لرمی یونمی آنسنده مینم اشم یوق . فقط مین شونی ایتوب کیته سم کیله : درستدنه برنچی یلده حروف عربیه و قرائت عربیه اوقونورغه تیوشمی ؟ ئلله قرائت تورکیه ، یازو ، حساب و اوز تلمزده اعتقادات یتهمی ؟

ایکنچی یلده : احکام طهات ، نماز اوقولورغه تیوشمی ؟ ئلله بر آز سوکمه رق قالدرو مناسبی ؟ ابتدائی مکتبلرنده زکات ، حج ، طلاق ، نکاح کبی مسئله لرنی اوقونورغه تیوشمی ؟ حاضرلکاری پک نافع بیلغان مکتب بالالرینه آیات قرآنیه نی حفظ قیلدرو مکتبه مقصود بالذات بولغان باشقه درس لرگه قصورلق کیترو جائزمی ؟

منه شول سوآل لرمه «شورا» صحیفه لرنده جواب ایشته سم کیله .
معلم یوسف شرفی .
«آچینسکی» .

علم حال درسلی .

(ترکچهدن ترجمه ایدلدی) .

علم حال درسلی مکتبلر مزده خصوصا ابتدائی مکتب درسلی آراسنده بیک مهم بر اورون طومتقه در . لکن بو درس لردن کوربله طورغان فائده ، صرف ایدلگان وقت و عمرگه نسبتا هیچ حکمنده قالمقده در . ابتدائی مکتب بترگان بالالرنك بوتون معلومات دینیه لری ، مکتب طشنده ، آنا و آنالرندن اویره نگان نهرسه دن عبارت بولوب قالا و شونك اوچون دین اسمی بلهن یورتیله طورغان بر طاقم بوزوق اعتقاد لر ، ایسکی عادت لر بیک قوتلی روشده حکم سوره در .

بو درس لرنك فائده سر حتی ضررلی قالدق لرنك سببنی ، یالغز ، علملرنك قصورلرندن گنه توگل ، بلکه بو درس لر اوچون طوتدقمز اصولنك فائده سزلکنندن

اوقورودن آرفا سویا کار صغلب اچده گی اچکیلر باغرلر فصلغانغه هر تورلی اورولر و ضعیف لکار حاصل بولادر . «بوگولوب کاغدننی تزگه قویب یازمیچه ئلثنی یازوب بولمی» دیوچیکه جواب : اول اش محض عادتدر ، انسان عادتینك اسیریدر . اوستالگه قویب یازارغه عادت لندرسه ك هم شولای بولاچغنده شبهه یوقدر . عادت ، طبیعت ثانیه در .

دخی حفظ صحت ایچون اعتنا اولنه چق اشلردن کاغد تیگز اوستالگه قویلغان بولمیچه بلکه اوته طرفی سطح مستویدن ۳۰ درجه لك زاویه تشکیل ایتارک کوترلگان بولمق کیرک . قارا هم خالص قارا نوسده بولورغه کیرک ؛ چونکه تورلی آچق توسلرنك انعکاسی قوتلی بولغانغه کوزگه ضرر لیلدر . احمد جان مصطفی .

تعلیم .

تعلیم و تربیه حقننده کیرهك «شورا» ده و کیرک سائر جریده لرده کوبدن بیرو هر کم اوزینك فکرینی نافع فلان دیه کوستر مکده ایسه ده همان بر فکرگه کلنوب بر یول ایله اوقونلمایدر . بلکه هر معلم اوزی بلگان اصول ایله و اوزی مناسب کتابلرنی اوقونمقده در .

مکتبلر مزنك پروگرامنی یازاچق بولسه ق اوشبو روشده بر درس جدولی حاصل بولادر :

برنچی یلده : الفبا قرائت تورکی ، حروف عربیه مخارجی ایله ، قرائت عربیه هفتیک ، توحید و شهادت کلمه لرنی تلدن تردید و بعض مکتبلرده بونلرنك معنالی ایله بر مقدار یازو و حساب .

ایکنچی یلده : برنچی یلده غی درس لرگه علاوه اوله رق : تجوید احکام طهات نماز یازو و حساب .

اوچونچی یلده : بینه اوقولمشلرغه علاوه اوله رق حسابدن عهه بارسلی عادتده اسملری سویله نه تورغان نمازلر ، زکات ، حج .

د نچی یلده : جغرافیا ، شولوق نمازلرنی تکرار

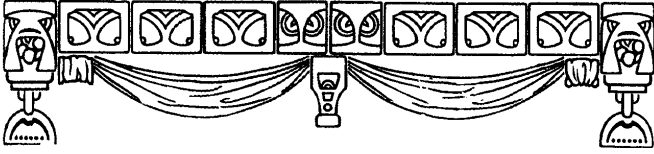
ازلەرگه تيوشلیدر .

۶ - ۷ یاشنده گى بالالار اوچون بولغان «علم حال» لار نك ايك الككى صحيفه لرى : «علم حال، هر مسلم و مسلمة اوچون لازم بولغان اعتقاد و عمللرنى بيان ايتكان علمدر . فرض ، دليل قطعى بلهن بلنگان نهرسه در . واجب ، دليل ظنى بلهن بلنگان نهرسه در . الله نك سلبيه و ثبوتيه صفتلرى باردر . . . » دېگان شېكلى تعريفلر بلهن طولى بولا . معلملر ايك الككى درس لردن باشلاب بالالارغه شوشيلرنى اوگره تورگه طريشه لار . مونك شونى اوبلارغه كيره كدر ، كه بر بالانك ذهنى موندى فكر و تعريفلرنى نېچك آكلارغه كيره ك ؟ موندى تعريفلرنى اون ياشده گى بالالارغه اوگره تورگه ماناشمق ، آلارنى هيچ آكلامېچه يادلارغه عادتله نورگه مجبور ايتمكدن باشقه نيندى نتيجه بېررگه كيره ك ؟ بالالارنى بولاي ، آكللا - مدقلرى نهرسه لرنى حفظ ايتدرمك ايسه هر جهندن ضرر ليدر : (۱) بالانك عمرى فائده سز نهرسه كه صرف ايتدرلنگان و بوقفه عذابلاندرلغان بولا . (۲) حفظ - چيلككگه عادتله ندر و بولا . (۳) زور اياغچه بومسئله لرنى بلنى فالووينه سبب بولا . چونكه آكلامېچه يادلاتلغان نهرسه كشيگه « اويره ندم ، آكلادم ، بلهن من » فكرلرى كرتوب ، باشقه هيچ بر وقتده آنك بلهن مشغول بولمى ، بله گان كوينچه قالادر . ايشته بو جمله لردن علم حال درس لرمزده گى فائده سزلىق بر درجه آكلاشلسه كيره ك . آلاى بولغاچ مونك بر چاره سن كورورگه ، فائده لى نتيجه لر بېره طورغان حالگه قويوب اوزگه رتورگه طرشو بزنك بورچمزدر . مونك برنجى چاره سى ايسه علم حال اوفوتقاده استعمال ايتنه طورغان اصولونى ، اصول تعليم نك عمومى قاعده لرينه موافق ايتدرمكدر . باشقه بوتون درس لردن بولديغى شېكلى علم حال درس لرنده بىر فائده حاصل ايتمك اوچون آلارنى بالالار نك حالينه مناسب ايتمك ، شخصياتدن باشلاب تدريج قاعده سينه رعايه ايتمك لازمدر .

ابتدائى مکتب بالالرينه ايك الك اعتقاد قه

دائر بلدرله چك نهرسه لر : الله نك بار و برلكى ، محمد (عم) نك پيغمبرلكى و بر جزأ (آخرت) كونى نك بولاچقى مسئله لردن عبارندر . بولارده ده اوزلرى آكللى آلاچق نهرسه لرنى گنه سوبلەرگه ياريدر . شرط ، ركن ، تقسيم كېلى لار اون ياشده گى بالالار نك ذهنلرينه صيمى طورغان نهرسه لردر . الله نك بارلقى ، بالالار نك اطرافنده بولغان ، كوزينه كورينه طورغان نهرسه و واقعه لردن بر صانع نك بارلغىنى استدلال ايتدرمك صورتيله بلدرلمه ليدر . الله نك صفاتلريده يالغز اثرلرى بلهن آكلاتلمالى ، بو صفاتلر نك اسملرينى سوبله و دن ، خصوصا بولارنى تصنيف ايتمكدن صافلانما ليدر . حضرت محمد نك پيغمبرلگيه ئاله نيندى چوالچق و آكلاشلمى طورغان تعريفلر بلهن نوگل ، بلكه آنك سيرتى و واقعه لار واسطه سيل آكلاتورغه تيوشدر . آنك مناقبلردن بالالار نك دقتن ايك آرتق جلب قېلاچق ، آلار نك فكرلرينه ايك موافق كېله چك فضيلتلرى بلهن آكلاتما ليدر . عبادتكه دائر معلوماتقه كېله نچه : آلارنى فعلا كورسه توب اوگره تمه ليدر ، لك بو عمللر نك شرطلرينى ، ركنلرينى ، فرضلرينى ، واجبلرينى بر طرفقه طاشلامالى ، آلار نېچك قېلنورغه نبوش بولسه شولاي اوگره تمه ليدر . طهارت مونه بولاي آلنور : اول بولاي اشله نور ، آندن صوك نكله ي . . . نماز بويله قېلنور . . . ديب ياصاب كورسه تمه ليدر . بولار ، اعتقاد و عمل حقنده غى تفصيلات يوقار بده غيچه جيتهرلك معلومات بېرلكاچ باشلانما ليدر .

علم حال درس نك ايكنجى قاطى بولغان بو تفصيلاتده تدريجنى قولدن اچقندرغه ياراميدر . اول وقتقه قدر بحث اولونغان فعللر و اعتقادلر آرا - سندن فرضلرينى ، واجب ، سنت ، مستحبلرينى ، حرام و مكروهلرينى آيبرمالي ، لكن اشكه بولارغه اسم بېرو ، تعريف قېلو بلهن كوشمه مه لى ، لك بولار نك نتيجه لرينى كورسه تمه لى . مثلاً : « هر مسلمان روزه طوتارغه مجبوردر . طوتماسه گناهلى بولور فقط ، مونك بله نكگنده فالماس ، اكر روزه طوتو لازم توگل

راسلە و مخابره

استرليتامق . ۲۰ نچى عدد «شورا» ده احمد افندى: «تحويل قبلانى بعض مؤرخلر هجرتدن ۱۶ آى سوڭنده اولدى ديدىكلرى حالده ايكنچى برلرى ۱۸ آى سوڭنك اولدى ديمشلىر، بو خبرلرنىڭ قانغيسى درستكر؟» ديه سؤال ايتمشدر. ابو جعفر المرادى الحوى المصرى اوز ينىڭ «الناسخ والمنتسوخ» اسملى كىتابى ۱۶ آى، ۱۹ آى روياتلرىنى نقل ايتدىكىدىن سوڭ ۱۶ آى خبرىنى ترجيح قىلۇپ: «اولاها بالصواب الاول لان الذى قال به (وهو ابن عباس) اجل ولان رسول الله صلى الله عليه وسلم قدم المدينة فى شهر ربيع الاول فاذا صرف فى آخر جهادى الاخرى الى الكعبة صار ذلك سنة عشر شهرا كما قال ابن عباس» ديمشدر.

امام مبارك شاه الحنفى .

«شورا»: - بو طوغروده اولان فكرمز ۲۰ نچى عددده يازلدى .

قراسنى اوفيمسكى . پار بژده طوروجى شىخ ابو نظاره، لغات عربيه فاعلر ينى ۳۰ درسك بيلدره چك روشده بر اصول نابديغنى فاتح افندىنىڭ «ياوروپا سياحت نامەسى» اسملى كىتابىدە اوقومشيدم . اوشبو فاعلەر كىتاب شىكلندە باصلوب چىقىدىمى؟

حنيف ويسى .

«شورا»: - عرب مطبوعاتىدە بو طوغروده بر شى كوردىكمز يوق .

خيوه . «امام غزالى» اسملى رسالەدە امام غزالى حضرتلرنىڭ «كېمىي سعادى» نام اثرى غير مطبوع اولوب، نىسخەسى «برلين» كىتابخانىسىدە صافلانمىقتا، دىيولمىش . بوسوز تصحيح گە محتاج كورلەدر . زىرا

دېسە كافر بولور، دىندىن چىغار . «طهارت آغاندە يوزنىدە يوارغە كېرەك ، اگر اونو طولوب بومى قالدراسه ، طهارتى بوشقە كېتەر ، ياڭان آلورغە تېوش بولور . طهارت آغاندە اوزنى بوروننى يوارغە كېرەك ، بوماسە طهارتى بوشقە كېتەمس ، لىكن يوغان كىشى كوبرەك ثوابلى بولور » شىكىللى معلومات بېررگە لازمدر . بو فعللر آراسىدەغى تورلېچە نتيجه لرنى كورسە تكاندىن سوڭ « بر كىشى آنى قىلونىڭ تېوشل كېنە اشانماسە كافر بولور » دېب بعض نەرسە لرنى سويلەگان ايدىك ، ئەنە شوندى نەرسەنى فرض دېب آپلر طرزىدە تعريف قىلو تېوشدر . موندن سوڭ فرض بلەن واجب آراسىدەغى آيرمانى كورسە . توب بىرنچىلر حقندەغى آمرنىڭ قطعى ، ايكنچىلر حقندەغى سىيىنىڭ ظنى بولدىن سويلە مە ليدر . ايشتە بو وقتدە بالالارغە اساسلى ، آچق معلومات بېرلىگان بولور .

توصيه ايتدىكمز بو اصول ، ندرىچ فاعلە سېنە رعايە ايتمىكن باشقە بر نەرسە توڭلدر . لك درسلىردە يادلانوى عادت بولغان بىشلرنىڭ سوڭغە قالدىرلويىنە اعتراف ايدوچىلر احتمال بولور ، فقط آلازغە بىك فصقە بر جواب بېرو بلەن كفايه لەندم : مونىڭ كېرىسنىچە ، ايسكى يولده حرىكت ، يالغز عقل و منطقنىڭ ، يالغز اصول تربيه و تعليمنىڭ گنە توڭل ، بلكە اوشبو آمر جلىدىڭ اقتضاسىنەدە خلافتدر : «كلهوا- الناس على قدر عقولهم . . .» .

عبرتلى سوزلر:

فاضل آدم اوز قدرىنى اوزى يوقارى كوتارماز اولسە ، جاهل آدم اوز اوزىنى فاضل آدمدىن يوقارى كوتارر .

انسان ايچون اوزىدە اولان بر كېمچىلىكنى توزاتمىك ، چىتىدىن يوز فضىلت كىسب ايدوگە كورە يىغىشراقدر .

بو یرمزدهده مسلمانلر، طوی مصر فلرینی اولچاوسوز قیلدقلری سببندن هر کون اشدن چیقوب طورالر . تکلفسز همده بیک تکلفسز صورتده طوی قیلماق مسلمانلر ایچون جائز اشلردنمی؟ بوکا برر یول کوسترمک ممکنمی؟ اگرده برر تورلی یول کوسترلسه بو کون اولماسه کیلهچاک بر کونده بلکه قبول ایدلنور ایدی. بو خصوصده «شورا» ده برر نرسه یازلسه، یغشیغنه توگل بلکه بیک گوزل اولور ایدی. احمد جان عبدالین.

«شورا»:- اسکیدن کلمش عادتلرنی هیچ بر ملت بنگللاک ایله بتره آلماز. شوناک ایچون طویلرده اولان تکلفلر، اسراف و ریالرنک ایسکی و باکیاری تیز زمانده بتمک احتمالی آذر. مگرده بر طرفدن عائله لرمز آراسنده تربیه عمومیلانوب حسیات عالیه میدان آلسه و ایکنچی طرفدن ده غوغل مسلگنده و آنک کبی تصویرغه ماهر و الک جزئی شیلرگه قدر نرسه لرنی انتقاد قیلورغه مقتدر محرر لر ظهور ایدوب کیلشسز قیلانشلرنی عقل اهللری بیک کوزلرینه کوستروب عارلاندرسه لر احتمال بر ثمره کورلور. ملتینی سقطلندرغه سبب اولاچق اشدرده فقیرلر بایلرغه، توبان طبقه لر یوقاری طبقه لرغه، یاشلر فارتلرغه اولچابگنه تقلید ایتمک عادتنی چیقارسه لرده یغشی بر اش اولور ایدی. هر حالده بومسئله حقنده یاشلر اوزلری مستقل وجدی فکرلی اولوب اوز استقباللرنی و اوز منفعتلرنی، باشقه لرنک کیفلری ایچون فدا ایتمازگه نیوشلی. بر مجلسده یکریمی فاز ایله بر قاچ عدد اورداک، کورکه باشینه بتما کدن ایسه یکیت ایله فز ایچون بتون اسبابی ایله بر سوار یا خود بردوزینه اورندق صاحبی اولمقلری خیرلبره کدر.

غولجه. غولجه فارامقندهفی فزای فازانلری بیک بر عرفلری بار: مثلا بر کشینک مالی بوق اما فزی بار. شول فزنی بر کشیگه کیاوگه وپردی، شول طرفنک فزینی خاتونلقغه آلدی یعنی فزینی بیروب باسه باسه خاتون آلدی. بو اش درستیدر؟

«کیبای سعادت» فارس لساننده اوله رق هندستانده بر قاچ دفعه لر طبع اولندی، ترکیجه ترجمه سی ده «تاشکند» شهرنده باصلوب چیقدی. روسیه مسلمانلری عموما شرق نشر یانندن خبردار اولمادقلرندن بویله قصورلق یالکز «امام غزالی» رساله سینی ترتیب قیلوچی اوستنده دگلدر. هندستانده دینی، ادبی غایت نفیس اثرلر نشر اولنوب طورلور. روسیه مسلمانلری بونلردن خبردار اولسه لر ضرر اولماز ایدی. قاری علی اکبر نوغایین.

«شورا»:- «امام غزالی» رساله سی نشر اولندیغی ایله اورسکی شهرنده امام علی الله حضرتلری ۵۷۰ بیتدن عبارت و ایکنچی دفعه اوله رق ۱۲۷۹ ده هندستانده باصلمش بر «کیبای سعادت» نسخه سی هدیه قیلوب مذکور رساله ده اولان قصورلق حقنده تنبیه اینیشیدی. شمدی سزلر بونک ترکیجه ترجمه سی «تاشکند» ده باصلدیغندن معلومات ویردکز. بونک ایچون هر برکزدن ممنون اولدق. شرق مطبوعاتندن خبرسزلیکلری ایچون یالکز روسیه مسلمانلری غنه عیبلی اولماسه لر کرک. کتاب ناشرلری اوز نشر یانلرینی روسیه اسلاملر بیک غزته و ژورناللرنه اعلان ایتمادیکلری و اسامی کتبلرینی اداره لرگه بیارمادیکلری حالده شرق اسلاملر بیک نه کبی کتابلر باصدروب صاتمق اولدقلرینی روسیه اسلاملری نه یردن بیلسونلر؟ شونک ایچون بو عیبده آنلر اوزلری ده مشترک اولسه لر کرک.

قزیلچار. «شورا» (سنه ۲- عدد ۸- بیت ۲۲۷ ده) ایتالیا سیاهی ایوان قارپینک باتو خاننی توصیف اثناسنده «چیتدن کلمش ارمغانلردن کندیسینه بر نرسه فالدر مقسزین باشقه لره تاراتور ایدی» دیلمشدر. بو جلدده گی «ارمغان»، چیت لغت بولسه کبراک، ترکیجه سی نه در؟

«شورا»:- «ارمغان» سوزی هدیه و سیورغال معنالرنده اولوب فارسی یا که ترکی ایله فارسیده مشترک بر سوزدر.

پیروفسق. باشقه برلرده اولدیغی کبی بزم

«شورا»:- قزىنى نكاحلندرمك برابرینه ايكنچى كيمسه نك قزىنى نكاحلب آلمق صورتندە كوب عالملىر (بوجملەدن حنفيلر) نكاحلرنك هر ايكيسى درست و هر ايكيسنده مەر مثل واجب ديهلر . شوئا كوره سؤال ايتديكنكز نكاحلر (اكرده رضاع جهنندن فارنداشلك اولماسه) درست اولسەر كرك . اهل علم ، بنو هاشمگه فرض صدقلر ويرمكى درست كورمىلر . حنفيلرنك ظاهر روابنلرى اوشبوروشچەدر . (نيل الاوطار ج ۴ ص ۵۷-۵۹) . الوغ و شول نسبتندە كوچلى اولان هر حكومت طرفندن توزولەمش زاقون بويىچە ، جبوريت اولسه و خصوصا مخالفت ايدوچيلرگه جزاسى ده قاتىغ اولەچق ايسه بو وقتندە عبادت نيتى اولماز سزاق شرطى ايله تورەلرگه سجدە فيلمق حقتندە رخصت وار . قطاى حكومتندە تيز كوندن مشروطيت اعلان ايدلنەچكندن بوندى حاللر و خصوصا مسلمانلرنك حسيات دينه لرينه مخالف اشلر بته چكى اميد ايدلنەدر .

قاپال . بو كون علمه منسوب اولان ذانلرمز ، بيوك تورك قومينك نورلى روغلرى مثلا : تاتار قازاق و عثمانليرنك هر قايسى آكلابهچق بر ادبى تيلنك كيرهكلكنى اقرار ايتمكەدرلر . اوشبونك ايله برابر ابتدائى مکتبلرنده آنا تلى بئرله مثلا : تاتار ابتدائى مکتبلرنده صرف تاتارچه اوقوتلونك تيشوليلكنى و بونك بالالر اوچونده ينگللكنى انكار ايتمازلر . لکن قازاقلر حقتندە بو صوگفى فكر بر آز اوزگارە و ايكى گه بولنەدر . شويله كه : بوكون قازاق مکتبلرنك تعليم ايتمكە اولان معلملرنك بعضيسى قازاق تلينى نظر اعتباره آلمايوب ، قازاق بالالرينى تاتار تلىندە اوقوتق طرفدار بدرلر . بعضارى ايسه تورك قومينك ايسكى شپوه و تيللرينى و مىلى عادت و اخلاقلرينى صاف اولارق صافلامقده بر قوم وارسه ، اولده قازاقلر ايدىكنى خاطرلرينه آلوب آنلرنك باى لغتلرينى محافظه و ترويچ ايتمك طرفندەدرلر . بونك اوچونده قازاق مکتبلرنده اوز تيللرينى اصل توتارق باشلرينى

(۲) قز ويرلگان عائله ايچندە كياونك طوغمەسى ، قز نك طوغمەسى اولان اوغلغە نكاح فيلنورغە درستيدر ؟ (۳) غولجە شهرندە اوزين سيد ديه يورتىكده بر عرب ايشان وار بو عرب نك بونده كيلوينه شمدى ۲۰ ييللر اولور . ۱۴ قالفچى (ژولص) مسلمانلرندن بو كيمسه هر ييلنى زكات جيوب طورادر . اوزينك سيد ايدىكنى سويلا بوطوغروده «جانكچونك» دن اوكان آلمش . اوشبو سيدنك ملت كه بر فائدهسى يوق . حالبوكه زكات آقچەلرينى برگنه آدم جيوب فائدهلنوب طوروغە كوره دينى مکتبلر فائدهسينه صرف ايدلمك مناسب ايدى . مذكور سيدكه ويرلمش زكات ، زكاتدن حسابلانورمى ؟ (۴) قزاي قزاعينك آقالچى اماملرمز ، منصبليلرمز هر برى جانكچونك ، زوطنك ، امبارغە واردقلىرنده اوچ مرتبه باش فويارغە (سجدە فيلورغە) مجبورلردر . بو عرف حكومت نظامى اولديغندن مخالفت فيلورغە ممكن دگل . بو طوغروده ويرلمش عريضه لردن ثمره كورلمايدى . بواش شريعت نظرندە جائزيميدر ؟ شوشى سؤاللرنك جوابلرينى «شورا» ده طبع فيلمقكزنى رجا ايدەمز . بزنك قزاي قزاقلرينه دورت عدد «وقت» ، بيش عدد «شورا» كبلەدر . هر قايسينى آقالچيلر نظارتندە اولان معلملر آلالر . ايكى سنەدن بيرلى اصول جديك مکتبلرمز رواجلردر ، غولجە طرفلرنده اولان قزاقلر اصول جديك مکتبلرينك فائدهلرينى آكلاديلر . قزاي قزاقلرينك بوندى يوز ييل ايلك اولان عرف و عادتلىرى بو كونكى كى سلامت طورمقدهدر . قزاي قزاقلىرى آراسينه آزغنه يازو بيلوچى فاشقار ملاللىرى كيلوب بالالر اوقوتوب طورغانلر . بونده آزغنه يازو بيلوچيلر قزاقلىرى محكمه لرينه خدمت كه كرهلر ، شونك ايچون بالالر يالئز يازو اوگره نوب طورغانلر ، دين علمى اوقومغانلر . بونلر اصلده يازونى ملالردن دگل بلكه اوز اوزلردن اوقومق طريقى ايله تحصيل فيلغانلر . حاضرندە اصول جديك مکتبلرنده هم دين هم يازو اوگرىلدىكنى كوروب مسلمانلر حيران قالديلر ، بالالرى غايت زيرا كاردر . ملا على بيكتورلى .

قیلوب مقبولیت کسب ایدن نصرانی طیبیلرنک مشهورلری بختیشوع بن جورجس همده آنک اوغلی جبرائیل ایدی. امویلر عصرنده علی بن الحسین دیه شهرتلی عالمر اولمش ایسهده هارون عصرنده بو اسمک الوغ عالم اولدیغنی کتبخانه مزده اولان معجم کتابلرنده تابمادق. حالبوکه حکایت سوغینه نظرا بو آدمک الوغ بر ذات اولنه چقی آکلاشلور. صوگ تفسیرلردن کوبلر اوشبو حکایتنی نوع تصرف ایله کشفدن کوچرمشدر ایسهده هیچ بری اصلی اولوب اولمادیغنی تفتیش قیلاماشلر. بو طوغروده اولان مساهله شول قدرگه ایرشمشدرکه نيسابوری «علی بن الحسین بن واقد» سوزندن آکلاب اولسه کرک اوز طرفندن «صاحب المغازی» دیه آرتدرمشدر. حالبوکه «صاحب المغازی» اولان واقدی تمام باشقه بر آدمدر. کشافی صاحبی بو حکایتنی نه یردن آلمش؟ دیه تفسیرلرنی تیکشردک ایسهده کتبخانه مزده کشفدن مقدم تألیف ایدامش تفسیرلر (جامع البیان مستثنی) یوقدر. «جامع البیان» مذکور حکایتنی بتونلای ذکر ایتاماش. زمخشری بونی برر مناقب کتابندن کوچرمش اولماسون! «یحکی» دورتنده تعبیری ده حکایتنک اصلی اولوب اولمادیغنی حقدنه اوز اوستنه مسؤلیت آلمادیغینه دلیلدر. کشافی صاحبی لغت عربیه گه تطبیق قیلوب قرآن شریفنی تفسیر ایتمک طوغروسنده مستثنی عالمردن اولسهده بعض برر وایتلری انتقاد ایدلمکدن خلاص اولمامشدر. منتقدلر: سورهلرنک فضیلتلری حقدنه یازمش حدیثلرنک کوب قسمی موضوع وعبدالله ابن مکتوم حقدنه «وام مکتوم ام ایبه» همده «واستخلفه علی المدینه مرتین» دیمش سوزلری صریح صورتده سهودر، دیبورلر. حدیثنک اصاسز ایدیکن سیوطی بیانلردن آکلاشلور. بو طوغروده «ما المسئول عنها با علم من السائل» دیبور اولسه ق الگ طوغری جواب ویرمش اولورمز.

لودز. شهر مزده آلمش قدر مسلمان اولوب آرامزده اورنبورغ دوخاونوی صوبرانیه سی طرفندن

کندی لسانلرنده قرائت کتابلری و فنی اثرلر یازارغه تشویق و ترغیب ایدرلر. بویله اولمازسه، آلوجی یوقلغندن فازاچه کتآب یازوجی و آنی طبع ایندیروچی تاپیلمایه چغنی دلیل توتهرق، فازاق تلینک بیته چکنی سوپلرلر. لکن فازاق تبلی اصل نیل اولدیغندن کیله چکده آکا محتاج اولاچغیزی بنا برین آنک بتوینه چالیشمق بر جنایت صایلاچغنی بیان ایدرلر. ایشته بومسئله کند مزچه بیک اهمیتلی عد ایدلدیکندن «شورا» مجله سنده منطقی بر جواب ویرلمسنی استرحام ایدهرم. عبدالعزیز موسی.

«شورا»: بومسئله ناک اهمیتلی ایدیکنده شبهه یوق. نچربه اوستنده اولان معلملر خصوصا قزاق شیوه سیننی گوزل آکلاوچیلر اوشبو مسئله حقدنه ذهن صرف ایتسه لر و مذاکره فیلسه لر ضرر اولماز.

المت. تفسیر کشافی (ص ۴۸۵) سورة اعراف ده «وکلوا و اشر بوا ولا تسرفوا» آیت کریمه سینک تفسیرنک بویله عبارت وار: و یحکی ان الرشید کان له طیب نصرانی حاذق فقال لعلی بن الحسین بن واقد لیس الخ بو علی بن الحسین کم؟ اگرده «فاموس الاعلام» ناک برنچی جز ص ۵۶۰۳ گی ابن اعلم (علی بن الحسین) ایسه بو کشفده غی الرشیددن مرادده مشهور خلیفه هارون الرشید ایسه نار یخلری دوغری کیلمی چونکه هارون الرشید ۱۹۳ وفات اولوب مذکور ابن اعلم ۳۷۴ تار یخنده وفاتدر؛ باشقه ایسه کم اول ییلور؟ طیب نصرانی ناک اسمی معلوم می؟ یزه شول عبارتدن دورت سطر توبان «المعدة بيت الداء والحمية رأس الدواء الخ» حدیثی وار. بو عبارت ایله حدیث می یا که باشقه عبارت ایله می فایو حدیث کتابلرنده وار؟ جامع الصغیر ایله مناوی دن تاپلمادی.

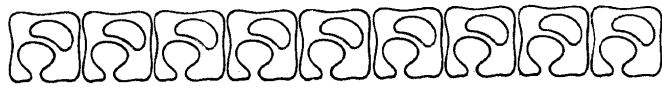
محترم «شورا» مجله سینک یاقین بر سانلرنده جواب یازلسه بزنگ آبدرامق مزده بر دواء اولور ایدی دیه ختم کلام ایده من.

عله امامی م. رشید جارالله اوغلی.

«شورا»: هارون الرشید حضورنده خدمت

احمد الامیری طرفندن ترتیب ایدلمشدر . معلملر و شاگردلر بوندن استفاده ایدمچکری شبهه سزدر . خصوصا بو کون گه قدر اوشبو طوغروده اوز لسانمز ده رساله لر نشر ایدلدیکی ایشتولمیدر ایدی .

ترکی خطبه لر - « اومسکی » شهرنده امام و مدرس نیاز محمد افندی سایمانوف طرفندن ترتیب ایدلمش بو کتابده رسول اکرم عادت شریفه سینه متابعت تابلنور درجه ده عربی عبارت ایلده خطبه لر ایلده برابر امور اجتماعیه مزگه دائر ترکیچه وعظلم ترتیب ایدلمشدر . محله اماملری حضورنده بو اثردن برر نسخه سی اولنوق ضرورد . حق ۱ صوم . « املا قاعده لری » ایلده « ترکی خطبه لر » اوشنداق « احمد بای » اسمنگی اثرلرنک نفیس صورته ایشانمکلرینی اثبات ایتمک ایچون « وقت » مطبعه سنده باصلدقلرینی بیان ایتمک یتسه کرک .

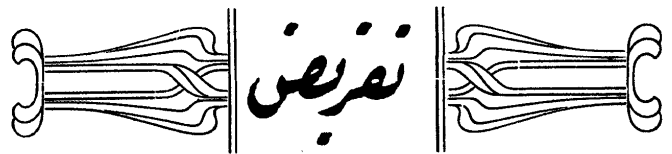

ایلیات

یا لغزلقده .

آه، نیندی کوکلسز و ایچ پوشورغچ منظره ! .. یا کتا چاغنده بیک سویلوب کییلوبده ، ایسکرگاچ چو - پلکگه چغار یلوب طاشلانغان ایسکی کیم شیکلی - جای کونی بوتون شهر خلقینک تنزه واستراحت اورنی بولوبده ، کوز کونی بهمی بنگاچ هیچ بر کروچی طابلمیچه التفاتسز طاشلانغان ، روحسز بر شهر باقچه سی ئلک ماتور ئولنر تورلی چچکلر بلن زینتلننگان بیرلر ، اوصاق و فاین آغاچلرندن قوبولغان صاری یافراقلر بلن فابلانغان ، قوم سیبلوب ، سبرلوبکنه طوراً طورغان یوللر ئلله نیندی چچکلر ، چوپلر بلن طولغان ، آغاچلر اوزلرینک بیزه کلری بولغان ماتور یافراقلرن قویوب ، تشریح خانه لرده بولا طورغان آدم اسکهلینه اوخشاب فالغانلر ایدی . بیر اوستن

امتحان فیانوب « امام خطیب » درجه سی ایلده شهادت نامه ویرلمش بر شاگرد وار . اوشبو شاگرد امام اولوب جمعه نمازی اوقوسه جمعه نمازمز درست اولورمی ؟ مسلمانلرنک اوتنولری ایلده : عبدالرحمن . « شورا » :- بو طوغروده جواب یازارغه شهدی بزرگه ممکن دکل ، قه ل عنرمز وار .

عملی علم حال - طلبه و معلمرگه مخصوص اولوق اوزره ایکی جزدن عبارت اولان بو اثر ، حلیم ثابت افندن طرفندن ترتیب ایدلمش و « صراط مستقیم » ژورنالی اداره سی طرفندن استانبولده نشر اولنمشدر . اوشبو اثر ، ترکیاده معارف نظارتی ایلده « تدقیق مصاحف و مؤلفات شرعیه » مجلسی طرفندن استحسان قیلندیچی ایچون اوزون تقریضلر یازارغه حاجت یوق ، گوزل و فائده لی اثر ایدیکی معلومدر .

اسامی کتب - کریموف - حسینوف و شر - کاسی کتاب کیبتلرنده ساتلمقده اولان اثرلر حقنده ترتیب ایدلنوب باصلمشدر . درس و مطالعه کتاب لری هر بری حقلری ایلده کوسترلمشدر .

معلم صرف لسان العرب - استرخان شهرنده امام و مدرس عبدالرحمن افندی ابن عمر قلمی ایلده یازلمش بو اثرنک دورتنچی طبعسی اداره مزگه کلدی . معلملر طرفندن قبول ایدلنوب کوب ییللردن بیرلی مدرسه لرده اوقولدیچی ایچون بو کتابنی مدرسه اهلاری بیلولر ، کوب تعریف ایدرگه لزوم یوق .

احمد بای - مشهور احمد بای حقنده یازلمش ترجمه حالد . « وقت » اداره سی طرفندن رسملر قویلوب باصلوب چیقدی . ۵۴ بیتدن عبارت اولان بو اثرنک حق ۲۵ تیندر .

عربی املا قاعده لری - بو اثر ، عربی کلمه لرنک املالری ایچون مخصوص اولان قاعده لر بیان ایدلمش ۲۸ بیتلی بر رساله اولوب فیض الرحمن

چليتوب، يافترتوب طورغان قوياشده طاو آرتينه يهشرندى، تيك افقده آز ماز قزغلت شهوله لر يگنه، بولوطنك يوقاره ق ييرى آستندن كور ينوب طور ايدى. مونه اول شهوله لرده بئدى، قوياش بوتونلهى كوزدن يوغالوب، بوتون يير يوزى قورقنچ بر قارانغولق اچنده قالدى. موني متعاقب شمال طرفندن قونلى ييل چغوب ئلله نيندى قارانغى بولوطن كور وندى. يغمورده ياوا باشلاغان ايدى.

شهر اورامنده بره م سهره م يور وچيلرده اوى لريده كروب بئكانگه، بوتون دنيا قايغولى برسكونت اچنده قالدى. نيك قاتى ييل سببلى شبر شبر ترزه لرگه بهرلگان يغمور بورتوكلر بئك طاوشلرى، ييل بلهن برسى ايكنچيسينه بهرلوب آغاچنك بوتاقلرندن چققان آوازلىر، باقچه ايشگينك شغرشغر بر آچيلوب، بر يابلوب طور ويغنه سكوتتنى بر آز بوزا ايدى. اچينه كروب اطور توكل، چيندن قاراوغنده كوكلگه بر دهشت صالا طورغان شول باقچهغه احمد، مخزونانه بر صورتك كردى. باقچه نك ايدلگه طابا قويلغان بر اطرغچينه اطوروب تيرهن تيرهن تفكراتكه طالدى. بيچاره احمد، تمام بويوقمش، يوزلرى صارغاييمش، كوزلرى طونوب اچكه باطمش، ايرنلرى كيوبوب آغارمىش، يوقوسزلقدن و آشاسوزلقدن ضعيفلنگان تنلرى فالتراقمده ايدى. آنك، كوز قارا- شلرى بوتون دنيا نك و فاسز و اشانچسز ايدكن آكلاته، يوزلرى چيكدىگى بوتون اضطرابدن خبر بيره، كوزلرى هر نرسه گه تيرهن بر قايغو، مدهش بر اميدسرك بلهن قارى، ايرنلرى گويا بوتون طورمشندن زارلانه ايدى

اول كوزلرن ايدلگه توبه ب هيچ بر حركتسز ابكى ساعت قدر اطوردى. فقط طوكوب فالترا نه باشلاغاچقنه باش كوتهروب تيرهن بر « اوف ! » ديب قويدى.

هر بر مينوتى گويا بر يللق معنوى تموغ بولغان بو انتظار بيچاره نى تمام ايزهش، « الانتظار نصف الموت » نك معنى سبنى آكلاتمىش؛ كوز

كونينك ضررلى بوش هواسى آستنده اطوروى، قونلى ييل نك ظالمانه اوكروى، كچكنه يغمور تا- مچيلرينه قدر اهدنى چلانوب طوكدرلرى آنك اوزه گينه اوتوب صوك درجه . اؤوس ايلش ايدى. احمد قورقاده باشلادى. آنك كوز آلدنده - اوزينك كوبده نوك اشانهى باشلادى - ئلل نيندى جن واقعلرى تجسم ايتدى. كوز كونينه گنه مخصوص كوزگه هيچ بر نرسه كورنمه سلك قارانغولق اچنده ئلل نيندى يالترانغان اوطشه وله لرى كورنگه نداى بولدى. صوفلق و قورقودن بوتونلهى قالترى، بوره گى اورنندن قوزغالغان كى اب اب تيبه ايدى. مونه اول موندى اولاق بيره ئلل نيندى اوغريلر، ژو- ليكلر بولوون تصور ايتنه باشلادى. آقچه سن آلور اوچون اوزن ئوتروب صوغه طاشلاسلر، بو قدر عذابلر چيگوب كوتوب اطوروندى نيندى فائده چقاچق ايدى؟ آنك كوكلينه ئلل نيچك اوزغان بازغنه شول باقچه ده بولغان بر ابكى جنابت نوشدى. كوز آلدنده پچاقلر، ريؤولؤيرلر طونقان كشيلىر كورنديلر، مونه آنى بوديلر، مونه اول بولدى، طنى بئدى

اول بولارنك خيالغنه ايدكينه اوزن اشاندرغه طرشه ايدى. شولايدنه آنى تورلى ياقدن قابلاغان ئلل نيچه تورلى قورفو و خوف تمام ديوانه لاندنه يازغان ايدى.

لكن آنى ئلل نيچه يوز چاقمرلردن مونده، بو يه سز باقچهغه كيترگان قوت، اوچراشو و كورشو اميدى اول خياللرنك بارسندنده قونلى ايدى. آنى وعده قيلمىشلىرى اوشبو اورونده ئولگانچيگه قدر اطورورغنه ئلل نيندى بر كوچ مجبور ايتنه ايدى. آنى جنلر كيلوب بوو، ژوليكلر چغوب ئوترو، حتى بوتون دنيا عسكركلرى طرفندن فولوب بو باقچه دن چقارا آلپلر ايدى. اول آفتق صولشبينه قدر شونك قالاچق، ئولگانده ده اوزينك فدائيلگن متفاخرانه اثبات ايتنه چك ايدى.

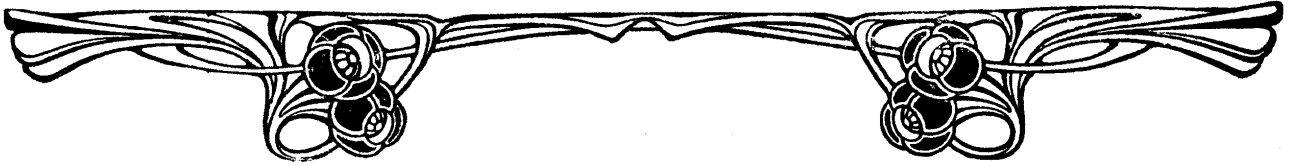
دك ! دك ! دك !

رضا ايدى. فقط آنڭ كوڭلى نېچكده كيلوب اوزن بوروحانى عذابدن فوتقار اچىنىي امید ايتە ايدى... مونه، احمد اوچون بوتون دنيا نعمتلرندن لانتلى اول ساعتلر كيلوب ييتدى. باقچه ياقترغان، هوادن ئلله نيندى بر فرشته توشوب بوتون دنياغە رحمتن ساچكان، بوتون كشيپلر مسعوديت دينگزينه چومغانلر كيك بولدى. - آنڭ محبوبه سى ياننده ايدى .

فقط آلا ر بر برسینه صاريلوب بر مدت هوشسز بولوب طورغاندن صوڭ، محبوبه سى - بو كونده اوزينڭ آلتمش ياشلى بر قارتنڭ تحت نكاحنده ايدكندن خبر بىردى... ع . د .

ئەنە فالانچەده ساعت اونبرنى صوقدى. آلا رنڭ، كورشورگە بيلگولاگان وقتلرندن ابكى ساعت اوتوب كيتكانن آڭلاتە طورغان بوطاوشلارنى، بيل - هوانڭ بوزوقلغينه، تونڭ قارانغولغينه فارامبچه هېچ بر خيانتسز احمدنڭ قولاغينه ييتكردى .

بېچارەنڭ چيكدىگى اضطراب، طانودىغى عذاب نهايتينه كيلوب ييتمش ايدى. حتى آنڭ فكرينڭ بر طرفى آلدانغانلقى بلەن حكم ايتەش، نفسى قايتورغە قىتى باشلامش ايدى. فقط احمد آنڭ بلان كورشىمبچه هېچ بر حركتنى فابل توگل ايدى. اگر يانينه « اول » كيلەسه قيامتكە قىرشونده اوطرورغە

اشعار

چداملق ھم تلەك .

كېڭ، تيرەن صولرغە بوز قانتسە رحيمسز قش كيلوب،
 آه ايتوب، فايغو يوتوب آق قوش كولندن آيريلور.
 كول بويى بر آز ياشارسە، ياز ييتوب، قارلر اريب،
 كوزدەگى فايغو بئەر، آق قوش قە ياقنى كون كيلور.
 موڭلى آق قوش، موڭلانوب قىلغان تلەك يوق بولمبچه،
 آلتى آيدن صوڭ تلاگان نرسە سن كوزى كورر.
 بار كشى فيلسە تلەك نىڭرىگە چن اخلاص ايلە،
 اويليمن: « دنياده بولماس بىلغان، بارى كولور » .
 فايغى غە كوكرەك ترەب، ياقنى غە كوڭلن اوندەگان،
 اويليمن: « كوڭلى اوچماخنڭ اچن موندوق كورر. »
 چن چداملق، چن تلەكدر. ياش كشىگە يول باشى،
 ايسستەگانن، بوڭا پاي قويغان كشى، بىك تيز بولور.
 عبدالعزىز مناسىف .

کوز.

بیک آز طوردی منور یاز جلی کون و لطیف نونلر
 اونوب کیتدی خدا رحمتینی ساچکان گوزل کونلر
 آبرولدوق گوزل جاینگ جلی، یومشاق هوا سندن
 طاغن معروف فالوب کبتک اصل قوشلر آوازندن.
 گوپه جنت ایدی قرلر، راحتک ایدی هر پیرده
 ماتور جاینی کوروب کوز هم کوکلده طویمادی برده.
 باری به مسز، باری نورسز اولنلک هم گوزل توشلر
 طاغن هیچ فالمادی تورلی موکایوب صایراغان قوشلر.
 آغاچلرده تمام نورسز طورالر به ملری کبتکان،
 یاشل یافراقلر بارده قوروغان، صارغایوب کبتکان.
 شولای هر شی کروب حالدن حاله عمر سورده ایندی
 شولای انسانده یاشلکن دونوب گورگه کره ایندی!

عارف چقالی

۷ نچی نویابر.

(دولستوی شرفینه)

یوق حقیقت دنیا ده هیچ، یوق وفا، یالغز عذاب،
 طوغیا، اوسمه، کورمه دنیا ننگ یوزن، به گورگه بات!
 مهنگی معنت، یوق راحت کون، همه مخلوق اوط، باوز.
 طوغریلقنی بلسه ک نه یتمه - باری بر یابلور آوز.
 نهی آدم! واق جانلی مخلوق! نهرسه سینک طورمشک!؟
 سین سیزلمه ی یوق بولاسک بتسه بر طار صولشک...
 به شده ره ک ایزگی تله کلر اویلیسک بوققه غنه!
 جان اوچا کوکلر یوزنده، کوکلگه اوط قابنا.
 اوخشاتوب دنیانی جنت ازیلیسک تهم، یاقنی کون -
 گورده نور، تموغده باقچه ازلهوی مشکل چین.

اوسدی مشهور لیف طولستوی زور بنالرده طووب.
 به شده نولک چابدی عالمده ایزگی شهرتن قووب.
 مهنگی تیرگه ب دنیانی، اول یغلادی «آدم» یاشن
 مظلوم آدملرنی یاقلاب یا کفر اوی نهق به شن!

يارطى عصر طوغرىلقنىڭ يوقلغىن آڭلاتىدى اول؛
ياقتىلىق دشمانلىرىنىڭ ايزىگى اوڭلار آتدى اول .
سوز صابىن دوستلۇقىنىڭ اوندەب يازدى قىچقىردى ھەمان .
بر ايمانى : « ئەلدە حەلقى يوق وپتەندە ، طوغماغان » .

بىزدى الوغ قارت جھاندىن . طاشلادى بار دىياسن !
اوز جانن پاڭلەر اوچون اونوندى ئاردهش ، سىمپاسن .
آتدى بر ياتغە امىدىن ، بايلغىن ، مەسكەن ، مالن
تەڭرىسېنىڭ بىردى ، طابىشردى تېرەن ھەمان ، جانن .

اما دىنيا ئوردى زەر جىل قووب آرتىدىن آڭا؛
ياطدى توش كىردى الوغ قارت ، آلدى تەنن جىر - آنا .
سوكىنى سولشىندە خەلقنى ئايغروب آلدى جلاب ،
ئولدى باردەمسزگە خەقن كوكە پادىشاھلىق سوراب .

ئەي خەلقنىڭ كوز نورى ! سېن يالطرىسك ، سونمەدك !
اوچدى جانن ، اما كوڭلىندە خەلقنىڭ اولمەدك !
كوب ھەسرلەر ياد ايتەرلەر اسىمكى شادلىق بلەن !
بىز بورچلى ، سېن الوغغە آلداغى خەلق بلەن .

آل ناتارنىڭ قوشچىدىن « آق سلام ، آتتىق سلام » !
مەنىگى آوماس ، اما جىلفردەر كوتەرگاننڭ ئەلەم !

سەيد سونچەلەي .

قوشلارغە .

يوققە غنە ، ئەي قوشلارم * مېنىدىن اوركەرگە طوراسىز
راحتلەنوب جىرلى بىرىڭ * كىرەكەسكە قورقناسىز
مىن سىزگە ھىچ قايقان قويمىم * سىزنى طوتو فەكرمە يوق
طاوشىزدن ھەمىرى طويمىم * سايراڭزچى ايرىكەنە يوب .
مىن بلەم بىت نىندى آور * لەگوب طورو طوتقلىقىدە
ھوا ، باقچە ، اورمان ھەم قىر * سىزگە !... طورماڭز قوللىقىدە .

کوگلیمه .

لسکه تیماس وجدانینه ، فلدہ بولماس نفسینہ
آلداتالماس شیطانیدہ ، کل سبہر اول ہیسینہ .
بول شولای ، بولساڭ قارنداش فول کوتہر سین بیر طاوش
شونک سیندن مینک کوتہم ، اللہ فوشسہ بر «دہو» اش .

فیض الرحمن ولیف .
اوفادہ مدرسہ عالیہ طلبہسندن .

اولہرگہ یاتقان آنا .

(فرانسز چہدن) .

«یہ ، ایسہ نہی ، یوسفہ اولدی؟ زنہار آقرن سوبلہ گز ،
بلسکہ قصہ بر زمانغہ یوفلاغاندر ، بلہہ بز» ...
شول آرادہ بر کشی ایتہ : «بیر یگزی بالاسون ،
فویگز ہم کوکرا گینہ ، کوکرا گندہ آغلاسون !»
ہم منہ الگہر یوراک تیپکان اورندہ بالاسی
آغلیدر باشن فویوب ، اوزلوب ، یورگی پارہسی .
ایندیہ اویانماغاج ہم آچماغاج اول کوزن - آہ
باردہ بندی ، اولدی ... سز آنڭ اوچون قیلغز دعا!

عبدالغیر الرشیدی .

﴿﴾

قطعہ .

اوغلینڭ واسطہ خلقتی اولمقلہ فقط
آتالق بورچی ایفا ایبہ مز انسانلر
آتالق بورچی ایی تریبہنڭ غیردی دگل
یوقسہ بر ایشدہ در انسانلر ایلہ حیوانلر .

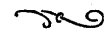
ع . صابر .

واذا ما خلا الجبان بارض
طلب الطعن وحده والنزلا .

الہتیبی .

ایسنہمہ ایتہک تعالی ، منہ کوککہ : برگہ بات !
یوم کوزگنی آچما ، ظلمت قابلاسون سین شونده یات!
ایبو سین راضی توگل توسلی بوکار ، طارتیناسن
«مین بلہم ، بلمک ایچون آشام» دیسکدہ طناسن
آکلا کوگلم یوقغہ بورچلما «بلم» دنیادہ یوق
دنیادہ بلگان آدم بو کونگہ چہ بولغاندہ یوق .
نہ قدر بلساڭدہ اصلا چن بلم بولمایاچق
چونکہ ہر توری «بلم» بلمیمگہ فایتوب قالاچق .
ایتہم ایچ خدای یاشرگان دنیادن ہر سرینی
بز توشنہاسلک چوالتقان ، فابلاغان ہر برینی .
آل آنکچہ بولسہ بولسون آغہ آل بلمیمنی آل
آلدہ بلمیمنی ایتوب بوشات ، آنڭ آلدینہ صال .
ن . دوماوی .

«ایر» یاخود «ایرلک» .

بولماسہ خاتون برہو ، عادتدہ آکا «ایر» دیلر
ایرگہ کوکک کیروب اشلرگہ توشہ لگان ییر دیلر .
یردہ حکمن اجرا ایتکانلر فقط ایرلرگنہ
برنی بلہس ، چی نادانلر «ایر» توگل «چیر» لرگنہ .
بو محبطدن بی خبر ، کوزسز ، قولاقسز نرسہلر
«اوی» دیمہوچی جانلیلرکہ ، اوستینہ طاش بہرسہلر .
بو کشیلر جانلی ہیکل ، برسیدہ بر چن توگل
ایر توگللر ، تیک فقط خوی الندی خاتون توگل .
ایر بولو ایچون ، خاتون بولماوچیلق ہیچ یتیمدر
چابانا ، چالبار ، بورکار کشینی ایر ایتیمدر .
آرقداشم! ایر بولیم ہم چن بولیم دیسہک تمام
بل! عالم بول ، مجتہد بول! اجتہاد ایت ، ہر زمان .
ہمت ایت اشلہ اشکنی ، باشلا ، بتر ، طورمہ تیک !
کیلسدہ شیطانڭ آغہ ، یوم! کوزگنی کورمہ کیت !
ہمتی ایرنڭ برادر ، طاغ کیمسہ ہم طاش کیمسہ
ایرلگن جویماس ایچون طاغ ، طاش توگل اول ... کیمسہ

بىراق بىرلەردىن كېلۈپ ياپىراق كېك قالتىراب خاننىڭ تىختى قارشىيەنە تىز جۈگە ودان (وىرگو) تولىپ كېتە بولغانلار . مشرق بىلەن مەغرب آراسىدە خاننىڭ فرمانلىرى خەلق كۆڭلىدە تىسبىخ اورنىدە يۈرگەن . خاننىڭ آرزىدە آچۇرىدە خەلقنى قايغۇغە ، فەكرگە توشۇرغان ، آرزىدە آچىلۇپ كۆلۈمسەرەۋى خەلقنى شادلاندىغان كۆلدەرگان .

بىر ۋەقت خان ھىزىرت فارتايۇب اجەل توشا كېنە ياتقاچ اوزىدىن سوڭ تىخت ابەسى بولاجىق اوغلى شەھزادەنى چاقۇرۇپ كۆپ ۋەسىتىلەر آيتكان . آقتىدە :
« مېنىم كېك طورغە طۇرش ! اوزىدە خورلىق كورمازىڭ ، خەلقكە دە بىختىلى بولور » دېگان .
شەھزادە طىشىدىن :

« بارار ، طۇر شەرمەن ... » دېسەدە ، اېچىدىن بولاي اويلاغان : « يوق ! مېنى آلدى آلمازىڭ ... سېنىڭ كېك طورغە اېمىش ! سېنىڭ ھەمراڭ بېك فەرقسز اوتىدى بېت . سېن طىنچلىق ، راحەتنىڭ نى اېكاندە بىلمەڭ ، اېرتەدىن كېچكە ھەلى ھەمان فرمانلاردا ، ھەمرا چىقارۇپ ، بىردە بىمى طورغان دەۋا ، نزاغىلر آيروب باشڭ ايلەنوب چىقا ايدى . ھالبۇكە اول اشلرنى وزىرلاردا بېك بىخىشى بولدىرالار . يوق ، مېن اوزم بىلگانچەراك طورغە نېتم ... »
خان ھىزىرت اولگان . خەلق بىدى كۈن ماتم طوطقان .

باش خان تىختكە چىققان . خەلق فەرق كۈن ، فەرق تۈن بېرام باصاغان .
فەرق كۈندىن سوڭ ، باش خان وزىرلەردىن قارشۇسىيەنە چاقۇرغان .

« بىر ھەزىمەت خان ھىزىرتلىرى اللەنىڭ رەھمەتىدە بولسۇن ، فارت كىشى ايدى ... دېگان - : شونىڭ اېچۈن كىشى قەدىن بىلمەۋىدە ھەجىب توڭل . اول سىزگە اوشانىمىنچە ھەمە اشلرنى اوزى قارى ، اوزى تېكىشەرە ايدى . اول اشى بىلەن بىردىن اوزىن اوزى بىترە ، اېكىنچىدىن سىزنى كېمەستە ايدى . مۇنە سىزگە مەھرىم ! كىركلى فرمانلار ، تېۋىشلى ھەمراىنى اوزۇڭز باشقارڭز بىخىشلاپ . آندى

قوياش قاراب طور ايدى .

كوزىگى طەزىق بىر كېچ - بىر يۈزىدە گى ، صولۇپ زوالغە يۈز طوطقان طىبەت گوزلىكلىرىنە ، اوزىنىڭ توڭرا كىلگەن يوغالتا باشلاغان آى ، صالماقغە فوزغالۇپ آغۇب طورغان قارا بىلۇطر آراسىدىن ، صالقون كۆڭلىسىزك ، قايغۇلى چىتلىق بىلەن قاراب قاراب كۈلە ايدى .

كۈل بويى ئە رە مە لىكەن بىر ماچى باشلى يابالاق ، مەصۇم بالالارنىڭ يۈرەكلىرىنە خىجىر قاداغان كېك تەئىر ايتە طورغان موڭلى و غرىب طاوش بىلەن طىنوب طىنوب قىچقرا ! اورامنىڭ قەغە چىقا طورغان اۋچىندەراق زورغەنە ، ايسكى بىر يۈرەدىن اېكىنچى بىرىسى تىنگىكار شولاي اوق جۈاب قايتارا ايدى . اول يۈرەنىڭ طاقتا بىلەن يابقان باشى چىرۇب ياشارگان ، پا كىيىلغانغە و كۆپ يىرى قايرىغالانغان آچىلغان ايدى . اورام و طەرق ياقىدىن ، ايسكى فارت طاللىر فانانلرى بىلەن اول اويىنى يارطىلاش قابلاپ ، گويى قىزغانوب ، ھەمابە قىلۇپ ماورا ايدىلەر .

مۇنە شوشى اوينىڭ اېچىدە بىر فارت ، ھەكايە سويلى ، اېكى كىشى طىكىلەر .
فارت ، كوزلىكلىرىنە تۈزەتە تۈزەتە ، تىزە آلدەندەغى ، قارا كەۋلىق اېچىدە كورنور كورنماسكەنە فوزغالۇپ طورغان ، ياپراقسىز طال چىقىرىنە قاراب ھەكايەسەن شولاي باشلاغان ايدى :
« بورون زامانلاردا ، « ايدىل » نىڭ تاب قىرىندە ، بولغان بىر شەھەر .

كۆپ زامانلار كۆپ يىللار اول شەھەر ، كۆپ شەھەر لىرگە ، خانى ، كۆپ خان و اولكەلىرگە باش بولۇپ ھەكم سۈرۈپ كىلگەن . كۆپ بىكلەر ، كۆپ كىنازلار

موندی اوڭغایسزلیق بولغانده میثا عرض ایتارسز .
 یاری . . . آی اوته ، کون اوته ، یل اوته -
 وزیرلر اش باشقارا ، خان حضرت «اوزی بلسگانچه»
 وقت اوتکاره باشلی .

خان سرایی تورلی زینتلر بلن شداد اوچماخنه
 بیرشمازلک بر حالگه کیترله . موندی کوندزلری چین
 قانانی سلکونمازلک بر سکونت و آور یوقو حکم
 سوروب کیچهلری عیش ، عشرت ، جر کوی ،
 سرنای گرنای طاوشلری یا کفراب گرهلب هواغه چغا . . .
 اول ، آلتون کبک صاری ، مرجان کبک فزیل ، زمره
 کبک یاشل نوسده شرابلر بلور فدیلر آرقلی
 دریا کبک آغا . اول ، نیچمه یوزلهب بلغار ، فرس ،
 روم دلبرلری خاننڭ قارشوسنده صف صف تزلوب
 یارم آچیق کوی سازه چیرته ، محبت شعرلری سویلبلر . . .
 تیرا کلرده بلبلر صایری ، مرمر شادروانلر ینجو
 کبک صولر آطوب طورالر .

خاننڭ مخصوص آدملری شهر شهر گیزوب
 فایدا بر ماطور دلبر بارلغن بلسه لر حاضر سرايغه
 خبر بیره لر . اوزاق زماننڭ تیزنده «اول» ، سرايده
 بولنورغه نیوشلی بولا . . .

شولای ایتوب خان اوزی بلسگانچه طورا ،
 وزیرلر اش باشقارالر . . .

بر وقت وزیرلر ، عسکر باشلقلری بیک
 مضطرب روشده خاننڭ حضورینه کروب ، ئلوکدن
 ویرگو تولهب کیلکان کنازلرنڭ تولهودن طوقنالغانلقلرین
 عرض ایتهلر .

— بزگه خورلق ، ذلت بو! خان حضرتلری امر
 ایتسه لر صوغش آچامز! دیلر .
 خان یوقوسرايقنه :

— «مین اشنی سزگه طابشرغان ایدم ایچ . . .
 صوغشساگز صوغشورسز شول . . . ئیبو آلا بولغانه
 صوغشو نبوش . . .» دیده آغزین کیگوق آچوب
 اوزونغه ایسناب آلا . شوندن نگیلرنڭده قایسی
 برلری چیتکه بورلوب آغزلرین قابلاغنه ایسنیلر . . .

خاننڭ عسکری بو صوغشیدن چینگلوب قایقا .
 مونه شوندن صوڭ خانلقنڭ فوت وشوکتی کبھی
 باشلی . بعض بکلر ، میرزالر خانلقنی طانیمی مستقل
 حرکت ایته باشیلر . خانلقغه تابع بولغانلریده خیانت ،
 رشوت ، غصب بلن خانلقنڭ جانن قیالر . شونڭ اوستنه
 خلق آراسنده تورلی خبرلر طارالا باشلی : گویا خان
 فی وزیرلر بیکلهب طونالر ایمش ؛ گویا اول خسته
 ایمش ؛ گویا اول اولیا بولغان ایمش ؛ گویا اول
 اولگان ایمش ده آنی خلقغه بلدرمیلر ایمش . . . عین
 زمانده خان جنابلری انواع نازنمین دلبرلر بلن عیش
 عشرت قیلوب سرمست اولارق بو حاللرنڭ هیچ
 برسندن خبرسز ، آسوده وبی پروا یاطا . . .

شولای ایتوب خانلق آخر عمرین سوره ایدی . .
 خاننڭ آناسی زمانه سندن اوق خان مسجدنده
 مؤذن بولوب کیلگان سکسان یاشلک فارت مؤذن
 کون صاین ایرته نمازینه اذان ایتورگه منارهغه چقازان
 همان خان سرایندن صوڭغی جر نغمه لری ، صوڭغی
 ساز آقوردلری چالغانلق ایشتله ایدی . شول آفتق
 آقتوردلر کوینه قویاش باطوشنده بر ایلپس شادلانا
 کوله . . . قویاش قالفوشنده بر فرشته فایغورا ، یغلی
 ایدی . . .

طلسملی دیهرلک گوزل ، آی یاقتیلی بر کیچ ،
 سرايده عادتی روشده عشرت مجلسی باشلانغان
 ایدی . لکن بو «مجلس» فوق العاده روشده بتدی .
 همه بتونلهیگه . . .

بو کیچه سرايغه نیندیر فقیر بر پوچماقندن
 یتیمه بر فز کیتردیلر . یتیمه بر بلغار فزی . آنڭ
 حسن وجمالی قارشوشنده روم ، فرس دلبرلری قویاش
 یاقیتسینده یوغالغان یولدزلر کبک بولوب قالدیلر .
 اول اوزی صا کفر او وتلسز ایدی . آنڭ نور قدر
 لطیف بر جسمی بلن نکرینڭ القا ایتمکان روح پاکی ،
 گویا که علویندن بر تمثال ایدی . عصمتدن تمثیل
 ایتمکان وجود دلرباسی گویا که کون اسرارینی ادرا-
 کدن عاجزلگی ایچون هر لحظهده معذب وه مضطرب
 ایدی

طاوشقه طانت طونا آلمی، اذان نی بتروگه آفروب
آفروب یغلی باشلی... یغلی یغلی ایسی آوا،
هوشسز قالا...

... ایرته نماز اوقولمی؛ دشمان عسکری شهرنی
باصا و برنیچه ساعت ایچنده یر بلن تیگز یاصی،
خراب ایته...

شولوق قویباش، شرقدن باش کوتاروب بو
دهشتلی منظره نی قاراب طور... ش. ک.

لطائف

۱۰۹

بر یکیت، اورامدن اوتوب واروچی بای
قیافنده کیونمش آدمنک قارشوسینه چیقوب بیش
صوم آقچه بورچ صورمش. بای ایسه بوکا: «بن
سنی تانومیم، شونک ایچون بورچ ویررگه قدرتمدن
یتمی» دیدیکنده یکیت: «ویرسهک تانومادیغک حالده
ویررسک، تانور اولسهک اول وقت ویرمک احتمالک
یوقدر!» دیمش.

۱۱۰

فرانسز محررلردن برینک «فکر» اسملی
کتابنی مصادره ایتمک حقنده حکومت طرفندن هر بر
غوبیرنالرغه کاغد یازلمشیدی. بوکا قارشو غوبیرنا-
طورلردن بری، حکومت که: «بنم غوبیرنامه هیچ
آدمه فکر یوق» دبه جواب یبارمشدر.

قدحلمر ایلنه، سازلر چالونا، شعرلر، لطیفه لار
سویلنه، بوزلهب جاریه بی سیکره... بو مسکین
قز ایسه بر نیگه قارامی یغلی قایغورا ایدی.

«غیرتلی» خان آنی اوز یانینه اوطورتقان،
بر، آچوی بلن قورقوتا، بر، بومشافلوق بلن بواطا...
اما بوهمان یغلی. چغارغه، کینارگه تلی..

شولای ایتوب مجلس طاک و قتلرینه حدلی
صوزیلا. بر وقت مجلس طارالورغه امر بولا،
جاریه لار، جرچیلر، اویونچیلر صف صف نزولوب
طارالا باشلی. خان هم ئلیگی قزغه حرم بواهمه سینه
کررگه اشارت ایتوب قول صالا...

مونه شول وقت کوتولمگان عجایبلی بر واقعه
بولا: نلسز قز بیک آچی طاوش بلن ئلله نی قچقراده
ایله نوب پهچ! ایتدروب خاننک بیننه توکره!

طاک یاقترغاچ قارت مؤذن ایرته نمازینه اذان
ایتورگه دیب منارهغه چیغا؛ تیره یاقغه قاراسه - ایسی ده
کینه! شهرنک یاق یاغنده توفراق کبک دشمان
عسکری... تیره یاقغه، یراقلر ده، دشمان عسکری
خراب ایتوب یاندروب کیلگان اول، شهرلر خرابه
حالنده توتوب پصقوب یاطالر... شهر اوستنده
ئلله نیندی زور زور قارا قوشلر، قارغه لار نیدر
کونکان نوسلی اوچونوب یوریلر... توبن قاراسه،
خان سراینی آلدنده بر قزنی آصالر...

اول آتقی کوچن طوبلاب:

— الله اکبر، الله اکبر! دیب قچقروب غایت
موکلی طاوش بلن اذان ایته باشلی... آنک غایتنه
آچی و موکلی طاوشی یراق صحرالرغه یا کغراب
اوزایوب کینه.. اول اوزیده بو موک و زارلی

محرری: رضا الدین بن فخرالدین.

ناشرلی: محمدشاکر و محمدزاکر راسیفیلر

«شورا» اورنبورغده اون بیش کونده بر چققان ادبی، فنی و سیاسی مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ: НА 2-й СТР. ОБЛОЖКИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.
АДРЕСЪ: г. Оренбургъ, Редакція журн. „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنهک ۵، آلتی آیلق ۲ روبله ۶۰ کاپک.
«وقت» برلن برگه آلوچیلرغه:
سنهک ۹، آلتی آیلق ۴ روبله ۶۰ کاپک در.

« شرق كتابخانه سى » نده مصر - استانبول - هند -
 بيروت مطبوعاتی كلیتلی صورتده موجود در .
 مكتب و مدرسه لر ایچون هر فندن، هر توری درس
 کتابلری، کوبلب آلوچیلرغه غایت آرزان بهایله کوندرلمکده در .
 مفصل « اسامی الکتب » بوش بیارلور .
 زادانکده سر نالور ایله بیارلماس. بر سپارش (زا کار)
 نڭ دورتنن بری قدر زادانکده بیاریلورگه تیوشلی .
 پوچنه مصارفی آلوچیدن .

شَرَقِ كِتَابْخَانَةِ سَمِي
 ضَيْحِي . أَحْمَدُ إِسْحَاقِي
 أَوْ شَرَقِ كِتَابْخَانَةِ سَمِي
 سَهْ تَائِي سِي ١٩٠٦

Адресъ: Орскъ, Оренбург. губ.
 Ахмеду Исхакову.

محترم اماملرمن دقتنه!

ياشلر قويلور ايچون
 ميترقه دفترندن سؤيدينه بيرورگه فورماسي
 دوخاوني صابرانته طرفندن ياصالوب تصديق
 ايدلگان ميتر يچسكي اسپرافكه هم سيميئي ويپسكه
 بلانقهلري باصلوب چقدى .
 بهالري: يوز دانه سى ٥٠ . پوچنه مصرفي ايله ٨٥ .
 نالور ايله ١ صوم .
 آدرس: "ВАКТЪ" Редакция газ. Оренбургъ.

« وقت » مطبعه سنده

هر توري كتابلر، خط و اسچوط بلانقهلري،
 كانؤيرتلىر، طوى و ضيافت ايچون زاپيسكه لر،
 تبريك هم ويزيت کارتوچكه لري نفيس
 و گوزل روشده اشلنه در . چيتمدن صوراً -
 توچيلرغه تيز مدتده اشلنوب بيارلهدر .
 آدرس:

«ВАКТЪ» Редакция газ. Оренбургъ.

« كريموف، حسينوف و شركاسى » نڭ كتاب مغازينلري اورنپورغده هم اوفاده . هر دن ياشي كيلگان كتابلر:

بهاسى	اسعادة الابدیه فی الشريعة الاسلامیة	بهاسى	بهاسى
٢ صوم ٢٥ تين	كتاب اعجب العجب	١ صوم ٢٠ تين	تعار القلوب
١ صوم ٥٠ »	الدین فی النظر العقل الصبح	١ صوم ٧٠ »	شرح التنوير
٣ صوم ٥٠ »	القسطاس المستقيم	١ صوم ٥٠ »	غريب القرآن
١ صوم ٢٥ »	الاسلام روح المنيّة	٣ صوم ٥٠ »	كشف الاسرار
٢ صوم ٢٠ »	انسرة الفاخرة فى كشف علوم الاخرة	١ صوم ٢٥ »	اخبار العلماء باخبار الحكماء
١ صوم ٤٠ »	رسالة الغفران	٢ صوم ٢٠ »	الرياض النضرة فى مناقب العشرة
١ صوم ٨٠ »	الورد كروم والاسلام	١ صوم ٨٠ »	الوجيز فى فقه امام الشافعى
١ صوم ٨٠ »	المرأة المسلمة	١ صوم ٨٠ »	منزل السائقين
١ صوم ٣٠ »	خمسة رسائل نادرة	١ صوم ٨٠ »	المستقبل للاسلام
١ صوم ٤٠ »	الاحكام الشرعية	١ صوم ٨٠ »	الدر المكنون فى الصنایع والفنون
١ صوم ٢٠ »	المعلقات السبع	١ صوم ٨٠ »	التربية الحديثة
١ صوم ٥٠ »	الاسلام والنصرانية	٣ صوم ٢٠ »	ديوان الشماخ
١ صوم ٥٠ »	مصباح الظلام	١ صوم ٨٠ »	تحفة الراقر
١ صوم ٦٠ »	تأسيس النظر	١ صوم ٨٠ »	جواب اهل العلم والايمان
١ صوم ٦٠ »	رسالة التوحيد (محمد عمده)	١ صوم ٦٠ »	اطباق الذهب
		١ صوم ٣٠ »	الانلاق

بر مقدار زادانکده بیدرلسه فالغانى نالور، ایله. زادانکده گه آچه اورنیه پوچته مارکده سیده مقبول بیدرورا، خودلری آلوچیدن.

آدریس: «ВАКТЪ» Редакция газ. Оренбургъ, Уфа, Т-ву Каримовъ, Хусайновъ и К-о.

«وقت» اداره خانہ سينگ اوز مطبعہ سندہ نفيس روشدہ اعلا کاغذگہ باصلوب چققان تو باندہ گی اثرلر اداره ده هم مشهور کتابچیلرده صائلمقدہ در. اداره دن یوزلب آلوجپارغہ مخصوص اسکید کہ قیلنور. آدرس: „ВАКТЪ“ редакція газ. Оренбургъ.

«اویغہ کیلگان فکرلرم»

غزته وژورناللرده اونکون قلمی ایله مشهور عمر القراشی افندیڭ ۶۹ صحیفه لی بو اثری «وقت» ادارسی طرفندن باصلوب چقدی. حقی ۱۲ ة پوچته ایله ۱۶ ة.

«تل یاریشی»

یتمش ن زیاده اهل قلم طرفندن حکایه هم مقاله روشنه یازلغان بو اثرده اونولغان یا که بوغالغان چن ترک سوزلرنیڭ کوبسی جیولغاندر. اوشبو ۱۹۵۵ صحیفه لک اثر، گوزل روشده باصیلدی. حقی ۷۵ تین، پوچته ایله ۸۵ تین.

«بالالار اچون واق حکایه لر»

باشقا تللردن کوچرلوب ترتیب ایتلگان بر اثردر. موتبی دردمند. حقی ۱۲ تین، پوچته ایله ۱۶ تین.

«باصلماغان شعرلر»

اوتوز قدر ذاتلرنیڭ شعرلرندن نمونه لر جیولوب باصلمش شعر مجموعه سیدر. حقی ۲۰ تین، پوچته ایله ۲۴ تین.

«دورت کون»

روسلرنیڭ مشهور ادیبلرندن ژ. غارشین اثری بولوب، ر. رفییف طرفندن ترجمه قیلنمشدر. بو رساله ده محاربه ده یارالانمش بر صالدا تنیڭ اوزی ثوتدیکی تورک صالدا تنی یاننده دورت کون عذابلار بولوب باطدیغی و شو اثنادگی احوال روحیه سی - حسیاتی تصویر قیلنمشدر. بهاسی ۸ ة، پوچته ایله ۱۰ تین در.

«قوز غونلر او یاسنده»

شاخته ده غی مسلمان اشچیلر طورمشینه داژر شریف افندی کمال قلمی ایله یازلمش عبرتلی بر حکایه در. بهاسی ۱۲ تین، پوچته ایله ۱۴ تین.

«احمد بای»

مشهور احمد بای حسینوف ترجمه حالی حقدنه یازلمش بر اثردر. حقی ۲۵ تین، پوچته ایله ۲۹ تین.

«محمد علیه السلام»

معتبر اصللردن آنوب یازلمش بو اثر مکتب بالالرینه درس ایلوب اوقوتورغہ هم مطائعه ایچون موافقدر. حقی ۲۰ تین، پوچته ایله ۲۴ تین.

«تاریخ اسلام»

ابتدائی ورشدی مکتبلرده اوقوتوق ایچون استانبولده مکتب سلطانی مأذونلردن عثمان افندی جلیللر طرفندن آچیق ترکی نئنه یازلمش بو اثر، ایکنجی مرتبه باصلوب چقدی. حقی ۱۸ تین، پوچته ایله ۲۲ تین.

«کتب سته و مؤلفلری»

حدیث و سنت عالملری فاشنده «کتب سته» دیه مشهور اولان حدیث کتابلری و آنلرنیڭ مؤلفلری حقدنه یازلمش بر رساله در. ۱۳۶ بیتدن عبارت اولان بو رساله نیڭ حقی ۴۵ تین.

«رحمت الهیه»

بو اثر، موسی افندی طرفندن فوزغانلمش «رحمت الهیه» مسئله سی حقدنه ابن القیم حضرتلرنیڭ «حادی الارواح» نام اثرنک اولان بر فصیلنیڭ ترجمه سندن عبارتدر. ایکنجی مرتبه باصلدی حقی ۱۰ تین، پوچته ایله ۱۲ تین.

«جغرافیای عمرانی»

غینازییه و ریالنی مکتبلرده اوقوتولا طورغان درس کتابلرندن آنوب ترتیب ایدلش بو اثرنیڭ تلی آچیق، افاده سی ینگل، مکتبلرده درس نیلوب اوقوتورغہ مناسبدر. مرتبلی فاتح کریموف ایله نورالدین آغہ یفدر. حقی ۳۰ تین، پوچته ایله ۳۶ تین.

«ترویسیکی علماسی و اصول

«جدیده»

اصول جدیده ایله بالالر اوقوتوق شرعا و عقلا درست ایدیک حقدنه، شیخ زین الله نقشبندی حضرتلری هم برابر اولندیغی حالده ترویسیکی علماسینیڭ اعلام نامه و عموی نصیحتلرندن عبارت بر اثردر. ایکنجی مرتبه باصلدی. حقی ۵ ة.